

Z

Gábor Andor 1946-ban írta *Régi meg új* című három felvonásos színművét. A darab az új forint, ahogyan a szereplők emlegetik, a „stabil” megszületése előtt kezdődik, és az orosz hadifogságból hazatért kommunista munkás, Samoda János ideiglenes gyáriigazgatóvá való kinevezésével ér véget.

A *Régi meg új* színpadi bemutatót nem ért meg, nyomtatásban sem jelent meg, a Gábor Andorral foglalkozó irodalom sem ismert, nem lesz róla említés a 2010-ben megjelent Gábor Andor színművek válogatás utószavában sem.

Jelenlegi kiadása az Országos Széchényi Könyvtár Színházérténeli Társaság levő gépirat alapján készült, figyelembe véve Gábor Andor saját kezű, ceruzával írt javításait. A gépirat egy aukció vásárlás révén lett az Országos Széchényi Könyvtár tulajdona. A fakszimilében kibújt anyagok kiút lúthasó a mű címe és a szereplők listája, Gábor Andor kézirataival.

500 Ft

GÁBOR ANDOR

Régi meg új

SZÍNMIŰ 3 FELVONÁSBAN

GÁBOR ANDOR

Régi meg új

SZÍNMIŰ 3 FELVONÁSBAN

BUDAPEST

Készült a Gábor Andor írói Jutalomdíj támogatásával

Sorozatszerkesztő:
SIMOR ANDRÁS

© Gábor Andor jogutóda, 2012

Gábor Andor 1946-ban írta *Régi meg új* című három felvonásos színművét. A darab az új forint, ahogyan a szereplők emlegetik, a „stabil” megszületése előtt kezdődik, és az orosz hadifogságból hazatért kommunista munkás, Samoda János ideiglenes gyári-

gazgatóvá való kinevezésével ér véget.

A *Régi meg új* színpadi bemutatót nem ért meg, nyomtatásban sem jelent meg, a Gábor Andorral foglalkozó irodalom sem ismeri, nem tesz róla említést a 2010-ben megjelent Gábor Andor színművek-válogatás utószava sem.

Jelenlegi első kiadása az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tárában levő gépirat alapján készült, figyelembe véve Gábor Andor saját kezű, ceruzával írt javításait. A gépirat egy aukciós vásárlás révén lett az Országos Széchényi Könyvtár tulajdona. A faksimilében közölt anyagok közt látható a mű címe és a szereplők listája, Gábor Andor kézírásával.

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

Szereplők

Samoda János, munkás
 Juliska, a felesége
 Pista, gerekük
 Márta, gerekük
 Csicsinkó Lajos, munkás
 Kiliánné, munkásasszony
 Vekerdy Aurél, gyártulajdonos
 Vekerdyné, a felesége
 Özv. Borotáné, nagynénjük
 Lencsiné, házvezetőnő
 Dr. Ránki, orvos
 Dr. Harámi, ügyvéd
 Dr. Kerecsen, ügyvéd
 1. G. R., tiszt
 2. G. R., tiszt
 Klein Piroska, szomszédasszony
 Mimi, szobalány
 Sofőr

Első felvonás

KILIÁNNÉ *(bejön a gangról a konyhába, ahol Pista és Márta krumplit hámoznak a konyhaasztal mellett)* Na, gyerekek, megjött már az anyátok?

PISTA Nem, Kilián néni, még nem jött meg.

MÁRTA *(fontoskodva)* Munka után ma nőgyűlés lesz.

KILIÁNNÉ Egyszer nőgyűlés, egyszer férfigyűlés. Mi hasznuk van belőle? Több bér? Mire a bér több lesz, az értéke kevesebb. De ehhez ti még butuskák vagytok.

PISTA Mi nem vagyunk butuskák. Anyuka mondta, hogy infláció van.

MÁRTA Igenis, az van, infláció.

KILIÁNNÉ Egy kis sót akartam kölcsönkérni. Gyerekek, a leckétekkel készen vagytok már?

PISTA Mióta demokrácia van, azóta a tanító urak nem adnak föl.

KILIÁNNÉ A demokrácia miatt?

MÁRTA Igen. Az apáca néni azt mondja, az idén demokrácia van, de jövőre már nem lesz demokrácia, akkor megint másképp kell tanulni.

KILIÁNNÉ Gyerekek, ti olyan soványak vagytok, mint az ujjam. Esztek ti valami mást is, mint krumplilevest?

MÁRTA Hogyne, Kilián néni! Ha van, akkor kenyeret is kapunk melléje.

KILIÁNNÉ Hol az aprófa? Megcsinálom a tüzet és fölteszem a krumplit, hogy anyatok ne bajlódják vele. De kenyeret jegyre már megint nem lehetett kapni. Tegnap se. Egye meg a fene a demokráciát, ha még kenyeret se tud adni a népnek. Olyan nagy csimbummal jöttek, hogy mindent eltörülnek és rendbe hoznak. Hát úgy rendbe hozták, hogy még a kenyeret is el törülték... Na, megyek is már... Szóljatok, ha anyatok megjön.

SAMODÁNÉ *(Csicsinkó kíséretében bejön az ajtón, amelyen Kiliánné akart kimenni)* Jó estét, gyerekek. Jó estét Kiliánné. Megint politizált a gyerekekkel?

Pista, MÁRTA Jó estét, anyuka, jó estét, Csicsinkó bácsi!

PISTA A Kilián néni nem politizál, csak szidja a demokráciát. És föltette a krumplit.

CSICSINKÓ A Kilián néninek annyi esze sincs, mint egy bugylibicskának.

KILIÁNNÉ A Kilián néninek több esze van, mint a Csicsinkó bácsinak.

SAMODÁNÉ Ne veszekedjenek mindig, hiszen nem is haragudnak egymásra!

CSICSINKÓ Öreg szervezetlen!

KILIÁNNÉ Kivénült szervezett!

SAMODÁNÉ Csicsinkó bácsi olvashat a szobában, míg én megfőzöm a vacsorát.

CSICSINKÓ Mi nagy vacsorát főzhetsz, Julcsikám?

SAMODÁNÉ Ötödik napja esszük azt a tíz kiló krumplit, amit a gyárból kaptunk. *(Benéz a fazékba.)* Elég lesz ez bőven négy embernek. Csak három tojásom ha lenne, olyan rakott krumplit csinálnék belőle, hogy a Rákosi Mátyás is megnyalná utána a száját. Hozd ide a lábast, Mártika, fölteszem.

PISTA Rakott krumpli lesz, hahó! Hahó!

KILIÁNNÉ Csengett a füled, Pista.

SAMODÁNÉ Rakott krumpli nem lesz, de szép sűrű főzelék lesz, mert vettem a maradék pénzemen tíz deka zsírt.

CSICSINKÓ Hurrá! Tíz deka zsír! Kitört a jólét a munkásosztályban! Be kell szüntetni az osztályharcot! Királykisasszony, én is hoztam neked nagy ajándékot!

MÁRTA *(megrohanja)* Igazán, Csicsinkó bácsi? Ajándékot tetszett hozni? Mit tetszett hozni? Tessék mutatni!

CSICSINKÓ Vacsorához megkapod, királykisasszony! *(Bemegy a szobába.)*

GYEREKEK *(utána)* Tessék mutatni! Tessék mutatni! *(Vele mennek.)*

KILIÁNNÉ Egy kis sóért jöttem be, Samodáné.

SAMODÁNÉ Mindjárt adok. Van még egy negyed kilóm. Egyebem sincs. Egy szál zöldfőzeléket nem tudok venni a gyerekeknek. A Csicsinkó sárgarépat szeretett volna, mert azt mondja, kihullanak a fogai a nagy vitamin- hiány miatt, de nem

tudtam venni, olyan magas az ára.

KILIÁNNÉ Nagy most az ínség. És egyre nagyobb lesz.

SAMODÁNÉ De maguk eddig tartották magukat.

KILIÁNNÉ Mert volt még zsidó-holmink, amit eladhattunk.

SAMODÁNÉ Nem lesz baj abból, hogy eladták? Hátha visszajönnek?

KILIÁNNÉ Elégtek azok Auschwitzban.

SAMODÁNÉ De lehetnek örökösök.

KILIÁNNÉ Hát akkor: elvitték az oroszok. Valahogy muszáj megélni. Magánál is hagytak a zsidók holmit, mért nem adja el?

SAMODÁNÉ Nem visz rá a lelkem.

KILIÁNNÉ Éhen vesznek maguk a nagy demokráciától. Ha maga a felszabadulás után idevett volna valami fiatal úriembert a szobájába, akkor azt úgy lehetett volna forgatni, hogy az eltartsa magukat. Akkor nem kellene a gyárba járni, feltakarítani, amit a piszkos munkások szemetelnek és köpködnek és a gyerekeinek is enni tudna adni.

SAMODÁNÉ Hogy beszélhet ilyet, mikor nekem uram van, akit szeretek!

KILIÁNNÉ Szereti, szereti. Holt embert nem lehet szeretni. Mikor írt a maga ura utoljára?

SAMODÁNÉ 1943 február végén.

KILIÁNNÉ Most 1946 május eleje van. Azóta nem kapott levelet?

SAMODÁNÉ Nem. Akkor az uram csak olyan kis kártyán írta meg, hogy sebesülten került át az oroszokhoz és kórházban van.

KILIÁNNÉ És akik már hazajöttek, azok nem tudnak róla?

SAMODÁNÉ Nem. Senki. Egy illető, aki 45 decemberében jött haza, mondta, hogy együtt volt vele a kórházban. De mikor? 43 márciusában.

KILIÁNNÉ Ha élne, írt volna. Aki élve maradt, az mind írt is. De nagyon kevesen maradtak élve. Agyonverték a foglyokat az oroszok.

SAMODÁNÉ Ugyan már, Kiliánné! Hát akkor mért vitték volna kórházba az uramat? Meg azt a másikat, akivel beszéltem?

KILIÁNNÉ Azért nem verték agyon, mert zsidónak nézték. Mert munkaszolgálatos volt. Azt hitték, hogy zsidó. Jaj, fiam, beszéltem én is hadifogollyal, aki megszökött. Nem ütötték agyon, mert azt mondta, hogy zsidó.

SAMODÁNÉ Ugyan, Kiliánné, ezek csak olyan mesék!

KILIÁNNÉ Jó, ezek mesék. De hogy a maga szegény ura meghalt, az nem mese.

CSICSINKÓ *(jön a gyerekekkel, Pista kezében egy fa repülőgép van)* Na, gyerünk az udvarra kipróbálni a masinánkat, hogy röpül-e?

PISTA Ha jó a gumi rajt, akkor röpül. *(Kiszalad Mártával.)*

SAMODÁNÉ Hallja, Csicsinkó bácsi, mit beszél a Kiliánné?

CSICSINKÓ A Kiliánné hiábavalóságokat beszél.

SAMODÁNÉ Azt mondja, hogy az oroszok agyonverték a hadifoglyokat.

CSICSINKÓ Ez egy marhaság. De szegény Jánost nem kellett agyonverni. Meghalt az a kórházban. Én is voltam hadifogságban. Tizenhatban. Tudom, hogy aki élt, az írt hazaT Én is írtam.

KILIÁNNÉ Na látod, a Csicsinkó úr is azt hiszi, hogy meghalt. Meg lehetne indítani azt a gyerektartási port...

CSICSINKÓ Hát... ha a Julcsa akarná... Fizessen az igazgató, az a vén disznó! Ez az igazi osztályharc: fizessenek a gazdagok! Tudod, Juliskám, én nem akarok se rábeszélni, se lebeszélni. De ha a János itthon volna, az kommunista lenne és azt mondaná: fizesse meg az a gazember a bűnét!

SAMODÁNÉ De a János nem tudott róla, hiszen eltitkoltuk előle teljes öt esztendeig.

CSICSINKÓ Eltitkoltuk, mert reszkettünk az igazgatótól. Mert akkor más idők voltak. A méltóságos úr megesküdtött volna, hogy nem igaz, hogy egy ujjal se nyúlt hozzád, és már el lett volna veszítve a pör. És kiröpült volna a János a gyárból, úgylátja is a kontóján volt az a röpirat, amiért nyolc évvel ezelőtt bevitték. És én is kiröpültem volna, ha elmegyek tanúskodni. Mert engem is ösmertek a gyárban, mint szervezett munkást.

SAMODÁNÉ Csicsinkó bácsi, úgy gondolja...

CSICSINKÓ Én nem gondolok semmit. De azért máma mégis demokrácia van, nem rongy már a szegény ember a törvény előtt. Aki gyereket csinál, az fizet érte, még ha kegyelmes úr volt is, amikor csinálta. *(Kimegy.)*

KILIÁNNÉ Be muszáj adni a port. Szegény János, ha lenéz az égből és látja, hogy a kis családja nem pusztul éhen ebben az inflációban, csak örülhet neki. Na, köszönöm a sót. Holnap behozom a dupláját.

SAMODÁNÉ Miket beszél, Kilianné? Nem kamatra adom én a sót.

KILIÁNNÉ *(kimegy.)*

SAMODÁNÉ *(keveri a főzeléket, cserepes hangon dúdolja)* Ki tették a holttestet az udvarra...

HARÁMI *(bejön)* Pardon, itthon van Samodáné?

SAMODÁNÉ *(háttal áll neki, nem hallja.)*

HARÁMI Jó estét, Samodáné.

Samodáné *(elejti a főzőkanalat)* Jézus Mária, az ügyvéd úr!

HARÁMI Mert ijed meg úgy tőlem, Samodáné? A maga ügyében jöttem.

SAMODÁNÉ Ne tessék haragudni... úgy félek én a magam ügyétől...

HARÁMI Az nem baj, ha én nem félek tőle. Jó ügyvéd: a pörnek a fele. He-he. *(ízetlenül nevet.)*

SAMODÁNÉ Tessék leülni. Nem vezethetem be a szobába, mert ezt a vacsorát kell megfőzőm... De mért tetszett idejönni? Elmentem volna én az ügyvéd úrhoz, az irodába. Ebből beszéd lesz a házban, és nekem hazudnom kell.

HARÁMI Hát majd hazudik egyet, lelkem. Peres ügyben az is előfordul.

SAMODÁNÉ Nem szeretek hazudni.

HARÁMI Azért jöttem, mert már alá kell írni a meghatalmazást, különben nem adhatom be a keresetet. És az irodámban most keveset vagyok. Örökös tárgyalás meg szaladgálás az életem. Ez a demokrácia. Egyetlen bojtárom sincs, ez a demokrácia.

SAMODÁNÉ Hát most írjam alá a meghatalmazást?

HARÁMI Hát mivel a múlt héten, amikor nálam járt, nem írta alá, most kell aláírni, ha azt akarja, hogy a gyerektartási keresetet beadjam.

SAMODÁNÉ Nem írtam alá... nem írtam alá... Mert nincs a szívem szerint...

HARÁMI Hát azt már nem tudom, fiam. Maga feljött hozzám, és megkért, hogy adjak be egy gyerektartási keresetet Vekerdy igazgató ellen. Feljött vagy nem jött fel?

SAMODÁNÉ Fölmentem, persze. Szegény ember még a szalmaszálba is megkapaszkodik... Jaj, ha tisztességesen tudnám kosztoltatni a gyerekeimet, dehogyan mentem volna! És ha tudnám, hogy az uram még hazakerülhet, dehogyan mentem volna. Elsüllyednék szégyeltembe miatta!

HARÁMI Ezek egyéni megfontolások. Ezek az ügyvédet nem érdeklik. Az ügyvédet az ügy érdekli. Feljött és megkért, hogy vállaljam az ügyét. Vállaltam? Vagy álmodtam az egészet?

SAMODÁNÉ Nem. Vállalni tetszett. De én nem írtam alá a felhatalmazást, mert akkor még volt egy illető, akiről azt mondták, hogy tud az uramról.

HARÁMI Azóta beszélt vele?

SAMODÁNÉ Beszéltem. De az illető 43 márciusában látta és beszélt vele.

HARÁMI Nem kell ezt már kutatni. Közben én kihoztam a holtta nyilvánítási okmányt. Megmondtam én magának, hogy én azt egykettőre kihozom. Mert nekem megvannak még a régi összeköttetésem.

Samodáné (*elsapad*) Megvan a halotti bizonyítvány?

HARÁMI Meg, fiam, itt van. (*Kivesz egy papírt.*) Samoda János, munkaszolgálatos, Ukrajnában, 1944-ben, tanúk vallomása szerint... satöbbi, satöbbi. Ez, kérem, érvényes.

SAMODÁNÉ Hát a hatóság is tudja, hogy meghalt?

HARÁMI Itt az írás!

SAMODÁNÉ Tanúk vannak rá?

HARÁMI Itt az írás!

SAMODÁNÉ Nem beszélhetnék én velük? Hogy megtudjak valamit a...

HARÁMI Mi van ezen beszélőnivaló? Itt az írás, ez beszél. Meg halt a maga ura, lelkem, mint annyi más jó hazafi.

SAMODÁNÉ (*kétségbeesve*) Hát... ha már a hatóság is tudja...

HARÁMI Itt a felhatalmazás, most aláírhatja. Szóval: én vállaltam felébe az ügyet. Kettőszázötven értékálló pengőt kérünk az igazgatótól.

SAMODÁNÉ Értékálló pengőt kér?

HARÁMI Nem a keresetben. Ott csak megfelelő tartásdíj kiszabását kérem. De ha tárgyalok az igazgató úr ügyvédjével, vagy – netán – magával az igazgató úrral, akkor megmondom, ennyi a követelésünk. Húsz dollár havonként! Húsz dollár. Erről majd csinálunk egy megállapodást és az ügyet, pörön kívül elintézzük.

SAMODÁNÉ Pörön kívül? Hiszen akkor nem is fogják megtudni!

HARÁMI Na látja, lelkem! Nem rossz ügyvédet ajánlott magának Kiliánné, mikor doktor Harámi Boldizsárt ajánlotta! Magának akkor tíz dollárja lesz azért a kislányért, nyolc esztendőn át minden hónapra. És abból mindennap marcipánt adhat a gyerekeinek. De, persze, ehhez az kell, hogy Öméltósága kellő mértékben begyulladjon. Majd erről én gondoskodom.

SAMODÁNÉ Mért kellene az, ha egyszer a kislánynak ő az apja?

HARÁMI Hamar hozza ide a kislányt!

SAMODÁNÉ Minek, kérem?

HARÁMI Hogy megmutassa, hol van ráírva, hogy ki az apja? Mondtam magának, hogy csak azért vállalom, mert mostanában egy ilyen gyárigazgató könnyen megijed a skandalumtól. Azt is mondtam, hogy igazán bizonyítani ilyesmit nem lehet.

SAMODÁNÉ Bebizonyítani? Hiszen az öreg tudja, mi történt.

HARÁMI *(összezsapja a kezét)* De Samodáné, *mikor* történt az, ami történt?

SAMODÁNÉ Nyolc évvel ezelőtt.

HARÁMI És hányszor történt, ami történt?

SAMODÁNÉ Egyszer, egyetlenegyszer.

HARÁMI Na látja! Ma 1946-ot írunk és akkor 1938-at írtak. Nagy politikai izgalom volt akkor. Kitér-e a háború, nem tör-e ki? Muszáj az igazgatónak emlékezni rá, hogy mit csinált 1938. szeptember 8-án, délután hatkor a lakásán? Mert ott történt, ami történt, ugyebár?

SAMODÁNÉ Ott, kérem.

HARÁMI És maga elfelejti, hogy maga férjes asszony volt már akkor is.

SAMODÁNÉ Tudom, kérem. Hisz amiatt történt. Mert bevitték az uramat a rendőrségre a röpirat miatt és már két hónapja ütötték, vertek, hogy adja ki azt, akitől a röpiratot kapta.

HARÁMI Jaj, fiam, ki tud ma már erről?!

SAMODÁNÉ A Csicsinkó bácsi tud. Mert tőle kapta az uram a röpiratot és a Csicsinkó folyton várta, hogy őt is lefogják, mert kiverik az uramból a nevét. És mikor hazajöttem az igazgatótól, mindent elmondtam neki. Neki meg a Kiliánénak.

HARÁMI Szóval ezeket be lehet imi a keresetbe?

SAMODÁNÉ Világért se, kérem. Senkit se rángatok én bele.

HARÁMI Na tetszik látni, micsoda ügy ez! Mert hogy van-e, nincs-e a rendőrségen 1938-ból jegyzőkönyv Samoda Lajosról...

SAMODÁNÉ Jánosnak hívták az én uramat.

HARÁMI János, persze. A halotti bizonyítványban János van és a keresetben is János lesz. Hol ült az ura?

SAMODÁNÉ Nem börtönben. Csak a rendőrségen tartották.

HARÁMI Na tetszik látni? Hát hol itt a bizonyíték arra, hogy Samoda Mária...

SAMODÁNÉ Mártának hívják a kislányt.

HARÁMI Jó-jó, a keresetben Márta lesz. De hát mivel lehet bizonyítani, hogy a kis Márta nem az apja gyereke, hanem Vekerdy igazgatóé? Ki esküszik meg erre?

SAMODÁNÉ Én, az anyja, megesküszöm.

HARÁMI Az kevés, fiam, az édes kevés. Mindenki megesküdhetik mindenre. Mit gondol, az igazgatónak csak magával volt dolga?

SAMODÁNÉ Én csak a magaméről tudok.

HARÁMI De tanúja nincsen. Mert ez a Csics... vagy hogy hívják a maga lakóját.

SAMODÁNÉ Csicsinkónak.

HARÁMI Ez a Csicsenkó csak arra esküdhet meg, amit hallott magától. És akkor mit számít a Csucsinkó esküje?... A maga lakója. Vagy talán fiatalember ez a Csics...

SAMODÁNÉ Dehogy, kérem, öreg mozgalmi ember. És én megmondtam az ügyvéd úrnak, hogy én soha, soha senkivel az én uramat...

HARÁMI Jó, én elhiszem, de aki magára ma ránéz, nem nagyon hiszi el, hogy... Az igazgató most biztosan nem csábítaná el... De én az ügyet pörösítem. A bíróság előtt azonban bizonyítani kell. Ha az ura be volt csukva, akkor maga érintkezhetett akárkivel.

SAMODÁNÉ Ne tessék ilyeneket mondani. Én nem érintkeztem senkivel a világon az uramon kívül.

HARÁMI A bíróságnak nem muszáj ezt elhinni.

SAMODÁNÉ De ha megesküszöm! A megboldogult uram sírjára.

HARÁMI Hol van az, lelkem? Valahol Szibériában! És arra különben se esketik. Nem olyan egyszerű egy ilyen apaság bebizonyítása...

SAMODÁNÉ Hát akkor nem kell elindítani a pört... Ha ma sem hiszik, hogy akkor ez úgy volt, akkor nem kell. ügyvéd úr tudja, hogy' volt akkor a munkással...

HARÁMI Nem tudom én, fiam. Akkor én nem foglalkoztam ilyen ügyekkel. Nagy, kövér ügyeim voltak nekem akkor, százezer pengős ügyeim. De a házamat szétszedte a bomba, a villámot Budán széjjellőtték az oroszok. Csak most jutottam én oda, hogy ilyen ügyekkel muszáj foglalkoznom. De azért nem kell eldobni a puskát... Megnyerem én az ügyet. És akkor tíz dollár járadékom lesz havonként. *(Dörzsöli a kezét.)*

SAMODÁNÉ Tíz dollár, mennyi az?

HARÁMI Ma hatszázezer pengő, de holnap talán már hétszázezer és egy hét múlva tudja fene, mennyi. Mert ezt az inflációt ezek már nem tudják megállítani, ez kisöpri őket az országból. Hála a magasságos jó úristennek!

SAMODÁNÉ Uramisten, ennyire nem tetszik az ügyvéd úrnak a demokrácia?

HARÁMI Nem, fiam, nekem nem tetszik. És mondja meg kinek tetszik? A földbirtokos földjét elvette, az értelmiséget félrerúgta, a boltosokat agyonadóztatja és a munkásoknak nem tud enni adni, pedig velük akarj az ipart fölépíttetni...

SAMODÁNÉ Föl is építettük. Az uramnak, ha élne, és itthon lenne, tetszenek... Az uram kommunista volna. De már a Csicsinkónak, aki szocdem, egyszer tetszik, egyszer nem tetszik...

CSICSINKÓ *(bejön a repülőgéppel és a gyerekekkel)* Julcsám, van még két kis szögünk valahol? Leszakadt a szárnya a gépnek. A királykisasszony leszakította. Pardon, látom, vendéged van...

MÁRTA De Csicsinkó bácsi, én csak feldobtam a gépet, mint a Pisti. Anyu, én nem tehetek róla, hogy nekivágódott az akácfának.

PISTA Nem jó irányban dobtad, Mártika.

HARÁMI Ez a kislány a Márta?

SAMODÁNÉ Ez, kérem.

HARÁMI No, gyere ide, kislányom, a bácsihoz.

MÁRTA *(elbújik az anyja szoknyája mögé.)*

HARÁMI Te vagy a királykisasszony?

SAMODÁNÉ Csak tréfából hívják úgy, doktor úr. Az ostrom alatt a légóban egyszer azt mondta, hogy babfőzelék helyett szeretne borjúsültet enni rósejbnivel.

HARÁMI És nézd, hogy milyen szőke, pedig a bátyja egészen fekete.

SAMODÁNÉ *(elpirul)* Igen, szőke, doktor úr.

CSICSINKÓ *(szögeli a gépet)* A doktor úr az OTI-től jött, hogy a gyerekeket megvizsgálja? Hallom, már az is van. Mert azér' nagy dolog a demokrácia!

SAMODÁNÉ *(még jobban elpirul)* A doktor úr nem orvos, hanem ügyvéd...

CSICSINKÓ A... abban az ügyben.

SAMODÁNÉ Nem, nem abban. Azért jött, hogy megérdeklődj, megvan-e még a bunda,

amit a Klein Piroskáék minálunk dugtak el, mielőtt elvitték őket Németországba.

CSICSINKÓ Hát milyen kérdés ez? Hát persze, hogy megvan, ha Samodanéra bízták. No gyerekek, itt a repülőgép, megint egészséges, mint a foltozott makk. Mehettek kipróbálni.

MÁRTA (*kimenet Pistivel*) Anyu, ha kész a vacsora...

SAMODÁNÉ Akkor szólok.

RÁNKI (*bejön*) Na, gyerekek, hova rohantok? Gyertek vissza, hadd látlak benneteket! Míg az OTI-nál voltam orvos, addig az anyátok elhozott hozzám. Most kirúgtak az OTI-ból, most nem hoz el. Soványak vagytok.

HARÁMI Szervusz, doktor Ránki. Kirúgtak az OTI-ból?

RÁNKI Ki, öregem, szervusz. Hát te hogy' kerülsz ide? Engem bizony kirúgtak. Se szó, se beszéd. Azt mondták, hogy homályos a múltam. Mert kiderült, hogy Ukrajnában a munkaszolgálatos uraknak – leveszem a kalapomat, ha beszélek róluk – nem adtam penicillint a fejfájásuk ellen. Sajnos, volt köztük egy, akiből most itthon nagykutya lett. Ellenem vallott, kirúgtak. Most kénytelen vagyok magánpraxisból *tényleg* megélni, két dollárt vagy öt kiló lisztet letéetni az asztalomra, mielőtt a beteget megvizsgálom. Csicsinkó úr, magához jöttem: ugorjon fel hozzám, reparálja meg a telefonomat, mert a tárcsája kibicsaklott.

CSICSINKÓ Kérem, egy kis élelemért szívesen.

RÁNKI Már három napja bejelentettem, de Gerő, a hídverő, úgy látszik, nem ér rá megreparáltatni. (*A gyerekekhez*) Gyerekek, olyanok vagytok, mint a nemes agarak Velâzquez képein. Nincs rajtatok semmi hús.

PISTA Mi is fölmehetünk a Csicsinkó bácsival? A telefonja vítás nagyon érdekes.

RÁNKI Ha megígéritek, hogy leültök szépen és nem csináltok semmi rendetlenséget.

MÁRTA Én a röpülőgéppel az udvarra megyek.

CSICSINKÓ (*Samodánéhoz*) Ha az ügyvéd úr nyugtát ad róla, akkor kiadhatod a Klein Piroska bundáját... (*El, Ránkival és a gyerekekkel.*)

HARÁMI Ha Samodáné, maga azt mondta, hogy semmije sincs, nem adhat előleget erre a gyerektartási ügyre? Pedig a holtta nyilvánítás még pénzbe is került.

SAMODÁNÉ Nincs nekem, kérem, semmim. Az uram ünneplő ruháját már eladtam, mikor egyszer szombaton nem kaptuk meg a fizetésünket.

HARÁMI Na tessék, demokrácia! Azelőtt is előfordult, hogy szombaton a munkás nem kapta meg a bérét?

SAMODÁNÉ Nem. De akkor a gyáraknak volt pénzük.

HARÁMI És most nincs?

SAMODÁNÉ Azt mondják. Még az übé is azt mondja.

HARÁMI Hát ez a maguk dolga. A mélyen tisztelt munkás- osztályé. Ha azonban van egy bundája azoktól a Kleinéktől, akkor azt elfogadnám előlegbe.

SAMODÁNÉ Azt nem adhatom, ügyvéd úr.

HARÁMI Mért ne adhatná, ha egyszer itt van magánál? Ha jönnek érte, azt mondja, elvitték az oroszok. Ha bepörlik, megvédem. Megvédtem én a Kiliánékat is.

SAMODÁNÉ A bundát nem adhatom. Nem az enyém. Én tisztességes asszony vagyok.

HARÁMI He-he. Magának, lelkem, furcsa fogalmai vannak a tisztességről. Az egyik oldalon gyerektartási pör az igazgató ellen. Tisztességi alapon. A másik oldalon nem adhatja ide a bundát, mert nem a magáé. Nem mondhatja be az oroszokat?

SAMODÁNÉ Nem. Mert nem igaz. Az oroszok, mikor itt voltak, kenyeret adtak a gyerekeimnek. A pincéből bújtunk ki, egy falatunk se volt. Adtak.

HARÁMI Hát ha adtak, keressen magának egy másik ügyvédet, aki a gyerektartási port vigye.

SAMODÁNÉ De azt tetszett mondani, hogy ha aláírom a meghatalmazást...

HARÁMI Nekem az nem imponál, amit én mondtam. Isten megáldja Samodáné!

SAMODÁNÉ Szóval nem tetszik beadni a keresetet.

HARÁMI Nem, fiam, nem.

SAMODÁNÉ Talán jobb is így.

HARÁMI Ha majd meggondolja magát és elhozza azt a bundát, akkor majd beadom. Jó napot, Samodáné! *(El.)*

SAMODÁNÉ Jó napot. *(Egyedül marad, tesz-vesz, az asztalra teszi a kész krumplifőzeléket, megsimítja a homlokát.)* Jobb ez így... jobb ez így. *(Az ajtóhoz megy, lekiált az udvarra.)* Mártika, gyere, kész a vacsora!

KILIÁNNÉ *(bejön)* Na, Julcsa, megállapodtál az ügyvéddel?

SAMODÁNÉ Nem. Nem tetszik nekem ez az ügy. És ez az ügyvéd se. Kiliánné, mért árulta el neki a szégyenemet?

KILIÁNNÉ Mert segíteni akartam a nyomorúságotokon.

SAMODÁNÉ És a Kleinék bundáját akarta előlegbe. Nem adtam.

KILIÁNNÉ Hát az egész bundát nem lett volna muszáj. De eladhattad volna a bundát, és adhattál volna neki öt kiló lisztet előlegbe. Azt megérte volna. Te... Tényleg megvan az a bunda, vagy azért nem adtad neki, mert már eladtad?

SAMODÁNÉ Hát persze, hogy megvan.

KILIÁNNÉ Teneked „persze”. Nekem nem az. Na, megyek vissza. Hát nem lesztek a kislányból gazdagok. Hozott az uram egy fél kiló tengeri nyulat.

SAMODÁNÉ Honnan vette?

KILIÁNNÉ Azt én nem kérdeztem tőle. Nem olyan időket élünk, hogy mindent muszájna megtudni. Hátha lopta? Nekem akkor is jobban ízlik, mint a krumplileves. Küldd be a királykisasszonyt, adok neki egy darabkát.

SAMODÁNÉ Nem küldöm, Kiliánné. Ne is szóljon a gyerekeknek.

MÁRTA *(bejön)* Vacsora, vacsora, vacsora!

KILIÁNNÉ Büszke egy kódis vagy te, Juliska. *(El.)*

CSICSINKÓ *(bejön Pistával)* Gyerekek, gyertek, mossuk meg a kezünket. Csak szépen, higinéikusan.

MÁRTA Ki az a Higiné, akit a Csicsinkó bácsi mindig emleget?

PISTA Biztosan az a néni, aki a gyárba vigyáz a tisztaságra.

CSICSINKÓ *(kézmosás közben)* Dehogyan, gyerekek. Higinéikusan, az idegen szó, annyit jelent, hogy egészségügyileg.

MÁRTA Hát tessék, én megmostam a kezemet, ahogy a Higi néni kívánja.

PISTA És én is megmostam egészségügyileg.

CSICSINKÓ A doktor azt mondta, hogy holnap leküld egy kiló lisztet. Pedig én ma reparáltam meg a telefonját. Ez a munkásosztály sorsa: mindig előlegbe adja a munkáját. És mégis a tőkést hívják munkaadónak.

SAMODÁNÉ Üljön le, Csicsinkó bácsi és egye meg a vacsorát.

CSICSINKÓ Mindjárt, csak kihozom a királykisasszonynak az ajándékot. Nem mutattam meg neki. *(Bemegy a szobába.)*

SAMODÁNÉ Pista, mért nem ülsz rendesen a széken? úgy, ahogy Mártika.

PISTA A Mártika királykisasszony, ő trónon ül. Én csak olyan szimpla gyerek vagyok.

SAMODÁNÉ Jaj, hogy te milyen csacsiságokat beszélsz! Ki mondta, hogy különbség van közted meg a Mártika között?

PISTA Csicsinkó bácsi szokta mondani.

SAMODÁNÉ *(Csicsinkóhoz, aki bejön egy fehér papírba csomagolt vala mivel)* Csicsinkó bácsi, maga is okosabbra taníthatná a gyerekeket!

CSICSINKÓ Én osztályharcra tanítom őket. No de mit hoztam én? A királykisasszonynak! Egy igazi, valóságos *(kiveszi a papírból)* zsemlét!

SAMODÁNÉ *(örömmel)* Nézd csak! Igazán! Zsemle. Ha volna egy kis marmeládunk...

Pista, MÁRTA Zsemle! Igazi zsemle!

SAMODÁNÉ Negyvenöt nyarán láttam utoljára a körúton. Akkor öt pengőbe került. Most hány ezer pengő?

CSICSINKÓ Most nem kerül semmibe. Mert most nem szabad sütni.

SAMODÁNÉ Pláne, ha feketén sütik, akkor ötezer pengő is ellehet az ára.

CSICSINKÓ Ellehet, ellehet, de én ingyen kaptam a Cseri Jóskától.

SAMODÁNÉ Az milliomos, hogy ötezer pengőt adhat egy zsemléért?

CSICSINKÓ Nem a. Hanem a felesége az OTI-ban fekszik. És ott naponként egy zsemlét is kapnak a betegek.

SAMODÁNÉ Komolyan? Zsemlét?

CSICSINKÓ De csak azok, akik gyomorbetegségből gyógyulnak. Hogy is mondja Petőfi?

Ha majd. a bőség kosarából

Mindenki egyaránt vehet...

akkor a többi betegek is kapnak zsemlét. De azért Julcsám láthatod, mégis van szép is a demokráciában. A Cseri Jóska múlt vasárnap látta velem a királykisasszonyt. Azt hitte, hogy az unokám. Azért adta most a zsemlét.

SAMODÁNÉ No Mártika, mit kell mondani?

MÁRTA Köszönöm szépen, Csicsinkó bácsi. És hogy kell ezt megenni?

CSICSINKÓ Hát már nem emlékszel rá, királykisasszony?

MÁRTA Nem, Csicsinkó bácsi. Ilyen szép gömbölyűt én még nem ettem.

SAMODÁNÉ Dehogy nem ettél... Mielőtt apukád... *(abbahagyja)* A kávéhoz vasárnap mindig zsemlét kaptatok. Te sem emlékszel már, Pista?

PISTA Nem, anyu, régen volt az már, mikor apuka elment...

CSICSINKÓ Hát annak most már negyedik éve...

SAMODÁNÉ *(abbahagyja az evést)* Negyedik éve...

MÁRTA Mikor jön meg már apuka?

SAMODÁNÉ *(elviszi a lábast az asztaltól, hogy ne kelljen felelnie)*

PISTA Mikor jön már haza apuka?

CSICSINKÓ Királykisasszony, törd el a zsemlét.

MÁRTA Csak így a kezemmel?

CSICSINKÓ Ha nagyon finom vagy, késsel is kettévághatod.

MÁRTA *(eltöri)* Nini, milyen szép fehér! Az igazi királykisasszonyok ehettek ilyen, amíg

voltak. Tessék a fele, Pista...

PISTA *(vágyszerűen nézegeti)* Neked hozta a Csicsinkó bácsi.

CSICSINKÓ Miért? Te nem szereted a zsemlét?

PISTA Biztosan szeretem, ha olyan szép fehér, de ha...

CSICSINKÓ Mit „de ha”? Vedd el szépen a felét. Nem jössz vissza az asztalhoz, Julcsa?

SAMODÁNÉ *(megtörli a szemét)* Dehogynem. Jövök már, csak egyenek. Csicsinkó bácsi, őszintén szólva, a mai gyűlés nem tetszett nekem. Mért vannak a szoc-demek annyira a kommunisták ellen? És senki se figyel, csak akkor, ha egymás ellen beszélnek. Egy kommunista azt mondta, hogy többet kell termelni, hogy a selejtből alumínium edényt kell csinálni. Arra nagy hallgatás volt. Egy szocdem azt beszélte, hogy nagyobb bért adjanak különben sztrájkolunk, arra nagy kiabálás lett. És az übé-elnök nem engedte beszélni azt a szónokot, aki krumpliért falura akart egy bizottságot küldeni.

CSICSINKÓ Hát látod, te is észrevetted... Az übé-elnök nem akar több élelmiszert beszereztetni... Mert az igazgatóság sem akar... Mindig azt a vén dögöt, a Vekerdyt támogatja...

SAMODÁNÉ Hátha most úgy kell? Azelőtt az igazgató ellen voltunk, most meg mellette kell lennünk. Azt mondják, a fölépítés miatt...

CSICSINKÓ Fölépítés addig volt, amíg az igazgató vissza nem jött. Azóta veszteségre dolgozunk. En mondom neked. Én látom, amit látok.

SAMODÁNÉ De hát az übé elnöke, a Petries, az kommunista.

CSICSINKÓ De mióta kommunista? Nem adok én ezekre a fiatal kommunistákra ennyit se! És azelőtt mi volt? Azt ne kérdezd tőle. De én ismertem, mikor még a Ganznál sztrájktróket szervezett. Én megmaradtam szoc-demnek, de tudom, ha a szegény János hazajött volna, abból lett volna jó übé-elnök...

PISTA Mért tetszik mondani, hogy hazajött volna, lett volna? Apuka majd hazajön...

CSICSINKÓ *(felköhögi)* Csak úgy mondom... az stramm ember, régi földalatti, annak a kezén ment volna a gyárunk, mint a karikacsapás...

SAMODÁNÉ *(zsebkendőjét szeme elé emeli)*

Samoda JÁNOS *(kopottas honvédruhában, vattazekében, csomaggal a kezében belép)* Jó estét, jó estét...

SAMODÁNÉ Kit tetszik keresni? *(Megtörli a szemét, odanéz, fölugrik.)* János, János, Jánoskám! *(Odadfut hozzá, megöleli.)* Janikám, egyetlenem, megjöttél? *(Sírva borul a vállára.)*

JÁNOS Juliskám, szívem, angyalom! Hát megvagytok? Mind megvagytok? Te is, a gyerekek is, Csicsinkó bácsi is!

SAMODÁNÉ Gyerekek, itt van apu, apátok! Nem ismeritek meg talán? Csicsinkó bácsi, maga nem tud fölkelni a meglepetéstől!

PISTA *(odajön)* Maga az én apukám?

JÁNOS Hát persze, hogy én vagyok. *(Felkapja, csókolja.)* És te, Mártika, te is elfogadsz apádnak?

MÁRTA *(odamegy)* Szép bácsi, katona bácsi, elfogadom. Csak olyan furcsa kabátja van.

JÁNOS *(fölkapja, csókolja)* A kabátot majd letesszük. Az oroszoktól kaptam. És ha elfogadsz, akkor minden rendben van. *(Csicsinkó már ott van mellette.)* És maga, Csicsinkó bácsi, maga is megvan még? Isten éltesse! *(Megöleli.)*

CSICSINKÓ Jánoskám, hát megjöttél? De mit kérdem, hogy megjöttél-e, mikor látom,

hogy megjöttél? És milyen jó színben vagy! Pedig mi azt hittük, hogy...

JÁNOS *(leteszi a vattazekét)* Rosszul hittétek... Letenném ezt a honvédzekét is, de ha azt hittétek, hogy már nem vagyok a világon, akkor biztosan eladtatok az ünneplőmet, ami itthon maradt.

SAMODÁNÉ El, drágám, eladtuk... Bocsásd meg a... *(Észreveszi az asztalon a felhatalmazást, fölveszi, a zsebébe dugja.)*

JÁNOS Annyi baj legyen. Majd szerzünk másikat. Azt hit tétek, hogy már nem élek? Azt már hallottam, hogy mi minden rosszat gondoltok ti itthon a hadifoglyok sorsáról.

SAMODÁNÉ Hol hallottad?

JÁNOS A vonaton is, a pártban is.

SAMODÁNÉ Hát voltál már a pártban?

JÁNOS A párttagoknak ott kell jelentkezni. A Tisza Kálmán téren.

SAMODÁNÉ Előbb, mint a családjuknál?

JÁNOS Hát persze, te csacsi. Te még nem vagy párttag, Juliskám?

SAMODÁNÉ Nem, nem vagyok.

JÁNOS Na, nem baj. Hogy' éltek? Egészségesek vagytok? Dolgoztok? Gyerekek, gyertek, üljetek szépen a térdemre, amíg kikérdezem anyukát meg Csicsinkó bácsit. Juliskám, mi vagy a gyárban? Géplakatos vagy szerelő?

SAMODÁNÉ *(nevet)* Nem, csak takarítónő.

JÁNOS Az is munka. Ti már, látom, meg vacsorázta tok?

SAMODÁNÉ Uramisten, el is feledtem, hogy vacsorát kell adnom neked. De csak héjában krumplit tudok főzni... Beszaladok Kiliánnéhoz, annak talán van valamije.

CSICSINKÓ Hát látod, János, ilyen vékonyan élünk a demokráciában.

JÁNOS Tudom, az elvtársak is mondták. Meg akartak vacsoráztatni ott, az étteremben, de mondtam, adják haza csomagban. Itt a pakkedli. *(Leteszi a gyerekeket, leveszi a vattazekéről a csomagot.)*

MÁRTA *(bontogatja.)*

PISTA Muti csak, mit hozott apu?

MÁRTA Nézd csak, nézd: tojás, vaj!

JÁNOS Akkor még jól is jártam. Mert a vacsora ott csak bab leves volt, meg lekváros kenyér.

MÁRTA Lekváros kenyér, jé. Az itt is van két darab! Milyen kár, hogy már megvacsoráztunk.

SAMODÁNÉ Csak nem ennéd el édesapád elől a vacsoráját, Már- tika?

PISTA Miért ne? Ha ideadná? Ugye királykisasszony?

JÁNOS Gyerekek, leülni és megesszük a vacsorámat. *(Leülnek.)* Csicsinkó bácsi, maga is egyék. De a kenyér, úgy látszik, kevés lesz. Juliskám, nem adnál egy kis kenyeret?

SAMODÁNÉ Kenyerünk ma nincs, nem sütött a pék... De talán a Kiliánnénál van még egy pár falat...

JÁNOS Hagyd csak, Juliskám. Majd elosztjuk, ami van. Hát ti mit vacsoráztatok?

CSICSINKÓ Ne arról beszéljünk. És ne mirőlünk. Mink itthon voltunk, megvagyunk. Átéltünk mindent. És túlélünk mindent, Horthy, háborút, Szálasit, ostromot. De magadról beszélj. Hol voltál? Mit csináltál? Hogy' bántak veled? Milyen világ van Oroszországban? Mikor én ott voltam, ezelőtt harminc évvel, akkor forradalom

volt...

SAMODÁNÉ *(félbeszakítja)* És miért nem írtál?

JÁNOS Dehogynem írtam! Míg azt gondoltam, hogy meg vagytok, minden hónapban írtam.

SAMODÁNÉ Csak egy lapodat kaptuk meg 43 februárjából. A kórházból.

JÁNOS A többit nem?

SAMODÁNÉ Nem, egyet sem.

CSICSINKÓ A Horthyék postája elsikkasztotta. Nehogy tudjuk, hogy a foglyok megvannak.

JÁNOS És ti írtatok?

SAMODÁNÉ Hát hogyne! Még a gyerekek is.

PISTA Csak én, mert a Mártika akkor még nem tudott írni.

SAMODÁNÉ A kórházi címedre írtunk háromszor. De aztán nem tudtuk, hová írjunk. Gondoltuk, hogy a kórházban nem fekhetsz hónapokig. Nem volt címünk. Azt hittük, hogy a kórházban meghaltál.

JÁNOS Akkor ti nem tudtátok, hogy tanulok és dolgozom odakint?

CSICSINKÓ Nem tudtuk, János.

JÁNOS Pedig 45 márciusáig folyton írtam. Akkor abbahagytam, mert azt hittem, hogy vagy a bombázások vagy az ostrom elpusztított benneteket.

SAMODÁNÉ És te is belenyugodtál a mi halálunkba?

JÁNOS Nem. Sokszor álmodtam rólatok. Rólad meg a Pistiről, de legtöbbit a Mártiról, a királykisasszonyról. Volt egy állandó álmom. A Mártika, mint kék és piros csíkos szitakötő lebegett egy kis patak fölött. Beleesett és én húztam ki belőle.

MÁRTA Hallod, Pista, röpülni tudtam!

PISTA De beleestél a vízbe!

JÁNOS És ti engem végképp eltemettetek?

SAMODÁNÉ Attól félek: el. Nem, Csicsinkó bácsi?

CSICSINKÓ Mm... *(Morog, de nem felel.)*

SAMODÁNÉ Mindig vártuk, hogy jön valaki, aki 43 márciusa óta látott, beszélt veled. De nem jött senki. Hol voltál?

JÁNOS Fogolytáborokban.

SAMODÁNÉ Mint fogoly?

JÁNOS Mint oktató.

CSICSINKÓ Hm... oktató? És mire oktattad az embereket?

JÁNOS Az itthoni életre.

SAMODÁNÉ Nem jó az itthoni élet, Jánoskám.

JÁNOS Még nem jó. De jó lesz.

CSICSINKÓ És te hol tanultad, amit oktattál?

JÁNOS Iskolában.

CSICSINKÓ Ott? Iskolában? Furcsák az oroszok. Ráértek a háború alatt iskolákat tartani. De mondd, hogy' kerültél fogságba? Elfogtak vagy átszöktetek?

JÁNOS Ez is, az is. Voronyezs alatt az orosz támadás második napján előre küldtek bennünket, hogy állásokat ássunk ki. Egy őrmester meg egy tizedes jött velünk.

PISTA Volt ágyútok meg puskátok?

MÁRTA Csatáztatok?

JÁNOS *(nevet)* Nem, királykisasszony. A te papád nem katona volt, hanem munkaszolgálatos. Annak nem volt se ágyúja, se puskája. Csak ásója volt. De néha az se.

MÁRTA Hat akkor hogyan estek el a munkaszolgálatosok?

JÁNOS Vagy az éhségtől, vagy a fagytól, vagy a keretlegényektől.

MÁRTA A keretlegények, azok az oroszok voltak?

JÁNOS Nem, kislányom. Azok magyarok voltak.

PISTA És megölték a magyarokat?

JÁNOS Meg, fiam, megöltek.

SAMODÁNÉ Gyerekek, ne zavarjátok aput. Hadd mondja el, mi történt vele Oroszban.

JÁNOS Csak kérdezzetek, gyerekek. Szívesen felelek. Sokszor nem hittem, hogy felelhetek még a kérdéseitekre.

SAMODÁNÉ Nem, a gyerekek most már, miután megették az apukájuk vacsoráját is, feküdjenek le szépen. Holnap reggel iskolába kell menni.

PISTA Anyus, hadd hallgassuk még aput!

MÁRTA A mi apukánk olyan érdekes ember.

SAMODÁNÉ Nem, gyerekek. Apuska majd még elmondja tinektek is, lesz idő rá bőven. Bementek a szobába, megcsináljátok az ágyatokat és hajcsi.

Pista, MÁRTA *(fölkállnak)* Köszönjük a vacsorát. Jóccakát kívánunk. Aludj jól, apuska!

JÁNOS Szerbusztok, gyerekek, aludjatok jól és álmodjatok szépeket.

MÁRTA Angyalokról és lekváros kenyérről...

(Csend.)

JÁNOS Kicsit soványak a gyerekek. És te se vagy kövér, Juliskám. És Csicsinkó bácsin is lötyög a ruha.

CSICSINKÓ Hát, ami azt illeti: lötyög. Infláció van... Tudod, mire kézbe kapjuk a bérünket, a felit se éri annak, mint amikor gürcöltünk érte.

SAMODÁNÉ Soványan élünk, Jánoskám, nagyon soványan. A jóisten tudja, mi lesz itt még.

JÁNOS Semmi baj se lesz. Megy minekünk még jobban is. A pártban azt mondják, hogy stabilizáció lesz augusztus elsején.

Samodáné Te Oroszból jössz. Ott a párt biztosan igen nagy. De itt nem olyan nagy és folyton verekszik a többi pártokkal. A kisgazdák nagyon ellene vannak. És a szocdemek is... De mondd tovább, Jánoskám, a te sorsodat.

CSICSINKÓ Azt mondd, Voronyezs alatt kerültél fogságba.

JÁNOS Na, hát röviden úgy volt, hogy az őrmester ki se jött velünk a pozícióba. Meglógott. Csak a tizedes. Mi csak próbáltuk ásni a keményre fagyott földet, amihez csákány kellett volna. És amikor egyszerre fehér hótakarós alakok jöttek felénk, akkor láttuk, hogy azok oroszok és szóltunk a tizedesnek, hogy adjuk meg magunkat.

SAMODÁNÉ És az oroszok nem lőttek le benneteket?

JÁNOS Dehogyan lőttek. Cigaretta adtak meg kenyeret. És hátra kísértettek. Ott egy kicsit rossz lett, mert nagyon sokan voltunk foglyok. Magyarok, románok meg olaszok. És mind tetvesek voltunk. És sokan flekkítufuszt kaptunk. Így jutottam a kórházba.

CSICSINKÓ És a kórházban volt ápolásotok?

JÁNOS Volt. Jobb, mint idehaza. És aki nem halt meg, azt talpra állították.

SAMODÁNÉ És nem ölték meg a foglyokat?

JÁNOS De hogy képzeled Juliskám?

CSICSINKÓ Nono, én se hittem, hogy megöltek, hanem csak hogy elpusztultál.

SAMODÁNÉ A Kiliánné azt mondta... De beszélj tovább, Jánoskám.

JÁNOS És amikor már talpra álltunk, megkérdezték, ki akar iskolába menni?

CSICSINKÓ És te jelentkeztél?

JÁNOS Azonnal. És egy Moszkva melletti táborban iskoláztak bennünket.

SAMODÁNÉ De hát ti, felnőtt emberek, mit tanultatok?

JÁNOS Gazdaságtant, történelmet meg marxizmust.

SAMODÁNÉ Gazdaságtant? Hát hiszen ti nem vagyok – ügyvédek.

JÁNOS A gazdaságtan az alapja a történelemnek.

SAMODÁNÉ Orosz történelmet tanultatok?

JÁNOS Dehogy, te csacsi, magyart.

SAMODÁNÉ Magyaroknak magyar történelmet? Hiszen ti azt már tudtok.

JÁNOS Nem tudtuk. Nagyon keveset tudtunk mi a hazánkról. Még a kommunisták is. Hát még a többiek. De most tudjuk.

SAMODÁNÉ Mit tudtok?

JÁNOS Hogy hogyan kell visszanézni a magyar múltba.

SAMODÁNÉ És a marxizmus az mire tanított?

JÁNOS Hogy hogyan kell előrenézni a magyar jövőbe.

CSICSINKÓ És amikor már kitanultatok?

JÁNOS Akkor minket küldtek el tanítani a táborokba. Én egy kicsit messze kerültem. Verhnye Udinszkba meg Berezovkára.

CSICSINKÓ Berezovkán én is voltam. De mi ott cipésműhelyt alapítottunk, nem iskolát.

SAMODÁNÉ Ezek a helyek Szibériában vannak?

JÁNOS Mind ott.

SAMODÁNÉ És lehet ott élni?

CSICSINKÓ Julcsa úgy képzeled, hogy Szibéria csupa hómező.

JÁNOS Télen hómező. Tavasszal virágmező. Nyáron búza mező meg rozsmező. Jaj, de gyönyörű ország az a Szibéria!

SAMODÁNÉ Ezt komolyan mondod?

JÁNOS Aki tanított, vagy tanult, vagy dolgozott, annak 800 gramm volt a napi kenyéradagja.

CSICSINKÓ Nyolcszáz gramm, az nyolcvan deka!

SAMODÁNÉ Nekünk, ha van is kenyér, huszonöt deka az adagunk.

HARÁMI (*bejön*) Oppardón, jó estét kívánok.

SAMODÁNÉ (*egész testében reszketve felugrik, elébe megy*) Mi tetszik, kérem?

HARÁMI Bocsánat, bocsánat, ha tudtam volna, hogy társasága van, nem jöttem volna be. Kiliánéknál voltam, velük beszélgettem, hogy talán mégis okosabb volna ideadni azt a bundát?

SAMODÁNÉ Nem, kérem, azt nem lehet. Már megmondtam, hogy nem lehet.

HARÁMI Azt hittem, hogy meggondolta...

SAMODÁNÉ Nem gondoltam meg.

HARÁMI Hát... úgyis jó... Nekem úgyis jó... Nekem éppen elég ügyem van e nélkül is.
Nem zavarom a munkásosztályt...

SAMODÁNÉ *(kinyitja az ajtót)* Jóccakát kívánok, jóccakát kívánok... *(Roggyant lábban jön vissza az asztalhoz.)*

CSICSINKÓ Mért nem adtad ki a bundát ennek az ügyvédnek?

JÁNOS Ez egy ügyvéd volt?

SAMODÁNÉ Az..7 de nem volt... felhatalmazása...

CSICSINKÓ Az más. Akkor nincs bunda. De mondd, Jánoskám, ha Szibéria most olyan szép, mért beszélnek annyi rosszat róla, akik most hazajönnek egynéhányan?

JÁNOS Mert arra tanította őket idehaza az ellenforradalom. Emlékeztek ti még arra, miket hirdettek nekünk Oroszországról?

CSICSINKÓ Hát jót csak a földalattiak beszéltek róla.

JÁNOS A magyar honvéd mindenütt a németek nyomában került Ukrajnába, félig lerombolt, kipusztított, kizabált falukba. És akkor pályázatot tűztek ki a tisztek, hogy aki legjobban leírja az orosz paradicsomot, az száz pengő pályadíjat kap. Aki csak betűt tudott vetni, az mind leült írni a paradicsomról. Én olvastam száz ilyen pályaművet. Az egyikben le volt írva, hogy amikor a mieink partizángyanú miatt felgyújtottak egy ukrán falut, s az egyik kunyhóban két magával tehetetlen öregasszony maradt vissza, a sorok írója baltával verte agyon őket – nehogy szenvedjenek a fűztől. Azért a magyaroktól még a németeknél is jobban félték azon a környéken.

KILIÁNNÉ *(bejön)* Jé, a János! Hát igazán megjött? Hazajött?

JÁNOS *(fölkel, elébe megy, kezét szorít vele)* Hát persze, hogy megjöttem. Vagy maradtam volna ott?

KILIÁNNÉ Dehogy, dehogy! Isten hozta. Hát nem ütötték agyon az oroszok?

JÁNOS *(nevet)* Mért ütöttek volna agyon?

KILIÁNNÉ Mert nekem úgy mondták, hogy aki fogoly nem zsidó, aztat...

JÁNOS Hát én biztosan nem vagyok zsidó és mégis élek.

KILIÁNNÉ Nem értem, sehogy se értem.

JÁNOS Pedig egyszerű. Nem igaz, amit Oroszországról beszélnek.

KILIÁNNÉ De ha nem igaz, akkor hol vannak a hadifoglyaink?

JÁNOS A fogolytáborokban.

KILIÁNNÉ De ha élnek, mért nem engedik haza őket?

JÁNOS Mert még nincs megkötve a béke.

KILIÁNNÉ Hát háború van még?

JÁNOS Nem, csak fegyverszünet van. Ha meglesz a béke, akkor hazaengedik őket.

KILIÁNNÉ Hát én nem értek a politikához...

JÁNOS Azért hitte el, amit meséltek. Pedig maga nem volt rossz asszony, Kiliánné.

KILIÁNNÉ Most se vagyok én rossz, tessék elhinni, Samoda úr. Mert most is azért jöttem be, hogy hallottam a szomszédoktól, hogy ide egy katona jött be. Gondoltam, megnézem, hátha hírt hozott a Samoda úrról. Hátha nem ölték meg? Mert azért az

is lehetséges. Máma, kérem, a demokráciában, minden lehetséges. Megjöttek kérem, igaz, hogy Németországból, olyanok is, akikről két év óta egy kukkantós kukkot se hallottunk. Mikor kimentek olyan nyilasok voltak, mint a pinty, most meg olyan baloldaliak, hogy annál balabbra csak a Sztálin lehet. De most, hogy látom, hogy megjött a János, áthívom mihozzánk a Csicsinkó urat, háljon nálunk, mert hátha a Samoda úr szeretne egyedül lenni a feleségével.

CSICSINKÓ No végre, hogy valami okos dolog is eszébe jutott Kiliánné! Mindjárt átjövök, csak még egy kicsit tárgyalunk a Jánossal.

KILIÁNNÉ Csak tessék hamar jönni, hogy lefekhessünk. Szép jóéccakát a fiataloknak. (El.)

CSICSINKÓ Hát Jánoskám, én csak hirtelen informálni akarlak. Mert én nem tudom, miket mondtak neked az elvtársak... De idehaza nem megy jól se munkásnak, se szegény parasztnak.

JÁNOS Tudom, Csicsinkó, megmondták nekem. De maga nem tartozik hozzánk? Maga nem kommunista?

CSICSINKÓ Nem, fiam. Olyan nagy volt a tolakodás, hogy én nem vettem részt benne. Megmaradtam szocdemnek.

JÁNOS Kár. Hiszen maga mindig tisztességes szocdem volt. Magától kaptam azt a röpcsit 38-ban, amiért három hónapig vertek a rendőrségen, és ami kommunistát csinált belőlem. Be is tettek negyvenkettőben, mint baloldalit, a zsidó munkaszolgálatosok közé, hogy velük együtt verjenek agyon. De kibírtam és hazajöttem. Es most átépítjük az országot.

SAMODÁNÉ Jaj Jánoskám, nehéz így építeni. Nincs nekünk mit ennünk, hiszen látod... Hiába mondják, hogy mink vagyunk uralmon, ha egyszer dolgozni és koplalni muszáj.

CSICSINKÓ Valami baj van itt, Jánoskám. Hát persze, felszabadítottak bennünket. Ez igaz. elkergették a Horthyt meg a grófokat. Ez is igaz. Kiosztották a földet. De a nyakunkon hagyták a gyárosokat, a háziurakat, a nagykereskedőket, a zsíros parasztokat, a papokat. Azok mind a mi munkánkból élnek, csak mi nem tudunk megélni belőle, és dollárt csinálnak a pénzünkből, amiért mink semmit se tudunk venni. És mit mondjak én a kollégáknak, ha jönnek hozzám, és azt mondják: „Csicsinkó, te régi szocialista vagy, mondd már, mi lesz velünk?”

JÁNOS Azt mondja, hogy még három hónapi türelem, aztán megy fölfelé a munkás élete.

CSICSINKÓ (legyint) Na, kihozom a hálóingemet és átmegegyek a Kiliánékhoz. Majd te elmondod, amit mondani kell, mert nekem nem hiszik. (Bemegegy a szobába.)

SAMODÁNÉ Jánoskám, te reggel itthon maradsz? Ki akarod pihenni magadat? Rád fér a hosszú utazás után.

JÁNOS Nem, Juliskám, veletek együtt megyek ki a gyárba. Úgy tudom, rendelet van rá, hogy vissza kell venni a hadifoglyokat.

SAMODÁNÉ Hétkor kezdődik a munka, de az irodát csak kilenckor nyitják. Te ráérsz akkor is.

CSICSINKÓ (megy át a konyhán) Jóccakát, gyerekek.

JÁNOS Csicsinkó bácsi, reggel jöjjön be értünk. Szeretnék munka előtt kicsit elbeszélgetni a régi emberekkel. (Feleségéhez.) Vannak még?

SAMODÁNÉ Vannak. Igaz, hogy negyvennégyben csaknem mind nyilas lett. Es csak keveset nem igazoltak.

JÁNOS És ki dirigál a gyárban?

SAMODÁNÉ Az úr... a régi.

JÁNOS A Vekerdy?

SAMODÁNÉ Az.

JÁNOS És az nem ment nyugatra? Mert hallom, aki a németekkel tartott, az nyugatra ment.

SAMODÁNÉ De visszajött. Mihelyt a gyárat a munkások rendbe hozták, már 45 ószen visszajött.

JÁNOS És visszaadták neki a gyárat?

SAMODÁNÉ Vissza. Eligazította. Ja), Jánoskáin, az urak mindent el tudnak igazítani. Hogy azt mondja, a németek elhurcolták... Pedig... De ezt a Csicsinkó jobban el tudta volna mondani. *(A sparherdhez megy, beleteszi a felhatalmazást a köténye zsebéből, gyufát gyújt, elégeti.)*

JÁNOS Mit csinálsz, Juliskáin?

SAMODÁNÉ *(akadozva)* Egy darab... zsíros papír maradt a zsebemben, elégettem.

JÁNOS Reggel jó lett volna alágyújtónak.

SAMODÁNÉ No nézd, ez igaz... kicsit megzavarodott a fejem.

JÁNOS *(az ágyhoz megy, ráül, leteszi a kabátját)* No majd rendbe jössz. Szépen kialusszuk magunkat reggelig.

SAMODÁNÉ *(odamegy, leül melléje)* Éppen ma mondta valaki, hogy...

JÁNOS Mit mondott? Ki mondta?

SAMODÁNÉ Már nem is tudom ki... Hogy olyan sovány vagyok, hogy már nem is akadna udvarlóm.

JÁNOS Minek neked udvarló, Juliskám, mikor itt az urad? Samodáné *(megöleli)* Itt van, hál' istennek itt van! *(Föhláll, eloltja a villanyt.)*

Függöny

Második felvonás

*Három hónappal az első felvonás után.
Vekerdyék ebédlője.*

VEKERDYNÉ *(pestifehérhajú szépasszony)* Elza néni, hát maga holnap tényleg elutazik?

BOROTÁNÉ El fiam, el és ha isten segít, meg sem állok New Yorkig.

VEKERDYNÉ Hogy irigylem! De azért mégse szép, hogy itt hagy bennünket.

BOROTÁNÉ Amíg megvolt a birtokotok, addig volt értelme. Rendet tartottam én ott. De most, amikor elvették...

VEKERDYNÉ Azt mondják, hogy Aurél visszakapja azt a kis maradékot. A bíróság már visszaítélte, de a parasztok nem adják és a földbirtokrendező tanácsnál az ügy nem mozdul...

BOROTÁNÉ És a jó ég tudja, mi lesz még itt nálatok. És a lányom nagyon hív. Nem maradok en itt. Nehezek itt a viszonyok. Nem mondom, van minden, de csak

dollárért vagy tört aranyért. Néha egészen beleszédül az ember az átszámításba.

VEKERDYNÉ Minek átszámítani, néni? Soha még ilyen olcsón nem éltünk, mint most.

BOROTÁNÉ Jaj, fiam, ezt csak ne mondd, mert elrontod vele az új házvezetőnőt. Azt mondtad, ma beszélsz vele.

VEKERDYNÉ Hívja be, néni.

(Borotáné kimegy. Telefon csönget.)

VEKERDYNÉ Halló? Ki beszél? Itt Vekerdyné. Igen, a felesége. A férjem még nem jött haza. Kicsoda? Harámi? Ügyvéd? Mért nem az irodájában tetszik keresni?... Tessék. Tessék megpróbálni idefáradni.

BOROTÁNÉ *(bejön az új házvezetőnővel)* Itt van, fiam. Bizonyítványai nincsenek. De a tisztelendő úr a legmelegebben ajánlotta.

VEKERDYNÉ Maga vezetett már nagyobb háztartást?

HÁZVEZETŐNŐ Igenis, méltóságos asszony. A felszabadulásig házvezető voltam Csetneken a báró Beyermann Öméltóságánál. Aztán is a kastélyban maradtam, de most július elsején a kastélyt elvették, azt mondják, üdülőházat csinálnak belőle. Így kerültem Pestre, mert paraszthoz napszámba, ugyebár, nem járhatok?

VEKERDYNÉ Hát nem kapott földet a báróéból?

HÁZVEZETŐNŐ Akartak adni, könyörgöm, de én nem fogadtam el.

BOROTÁNÉ Mért nem fogadta el, szívem?

HÁZVEZETŐNŐ Mert nem akartam a rablásban részt venni. Másrészt a tisztelendő úr mondta, hogy ha a Beyermann báró hazajön nyugatról, akkor úgyis vissza kell adni és becsuknak mindenkit, aki kapott belőle. Így maradtak a jó katolikusok föld nélkül. A szegényje nagyon megbánta már. De én büszke vagyok rája.

VEKERDYNÉ Hát ez szép, kedves...

HÁZVEZETŐNŐ Lencsiné.

VEKERDYNÉ Vegye át a háztartást és vezesse tisztességesen.

HÁZVEZETŐNŐ Soha rám semmi panasz nem volt. Kezét csókolom. *(Kimegy.)*

VEKERDYNÉ Hát látja, Elza néni, ilyen is van!

BOROTÁNÉ Milyen?

VEKERDYNÉ Aki nem fogadja el a földet, mert nem hiszi, hogy ez a demokrácia megmarad.

BOROTÁNÉ Senki se hiszi, de ha kapnak tőle valamit, elfogadják.

VEKERDYNÉ Az uram se hiszi. Azért nem akar külföldre menni. Azt mondja, hogy itt akar lenni az összeomlásnál. De milyen élet lesz itt addig, Elza néni? Az uram, a gyarával, nagyon biztosan mozog ezen az új talajon. De maga tudja, milyen életet élünk. Nincs itt már társaság, télen nincs estély, nyáron – most július van és nyaralni se mentünk.

BOROTÁNÉ Én is azt mondom, hogy menjetek külföldre, de azért mindenetek megvan, mint a legszebb békeidőben.

VEKERDYNÉ Nem az anyagi életet gondolom én, néni. Akinek pénze van, most is élhet jól, bár rémes ez a nagy nyomorúság körös-körül. És én folyton félek, hogy kiderül, kikkel érintkeztünk külföldön, és hogy az Aurél azt is el tudja-e aztán intézni...

BOROTÁNÉ Az urad mindent el tud intézni, fiam.

VEKERDYNÉ Kicsit könnyelmű az Aurél, mindig is az volt.

VEKERDY *(bejön)* Csókolom a kezedet, cicukam, jó napot Elza néni!

VEKERDYNÉ Szervusz, mókus. Azt hittem, ma később jössz haza.

VEKERDY Nem, ma hamar végeztünk. Megmondtam az übének, hogy nincs nyersanyagunk, tehát 200 munkást feltétlenül el kell bocsátanunk, megmondtam, hogy élelmiszert nem vehetünk, mert nincs pénzünk. Es miért nincsen? Mert a GF nem fizeti ki a számláinkat. Eszközölje ki, hogy a GF kifizesse a számláinkat, akkor krumpliban fürödhet az egész társaság... Kíváncsi vagyok, mit gondol most ki az übé elnöke, az új söprű, akít a réginek a helyére benyomtak.

VEKERDYNÉ Majd ebéd közben elmondhatod. De ne mondd, hogy übé és géef, mert én nem ismerem ki magamat a rövidítéseitek között.

BOROTÁNÉ *(bejön)* Ebédelhetünk?

VEKERDY Igen. Még étvágyam is van. *(Leül az asztal mellé.)* Pedig egész nap ki-be jártak hozzám az alkalmazottaim, és bizony isten büzlik róluk az éhezés...

SZOBALÁNY *(hozza a levest)* Kezét csókolom, méltóságos úr.

BOROTÁNÉ *(kiosztja a levest)* Egy kis ragulevest főzettem, tejföllel. Tudom, hogy az Aurél nagyon szereti. Az utolsó napomon csupa kedvenc ételét csináltattam.

VEKERDY Köszönöm, néni. Maga még vissza fogja sírni ezt a mi szép Magyarorszá-gunkat! Nem ezt a mait, mert ez a kutyának se kell, hanem azt, amit majd mi csinálunk belőle, ha ez a rezsím már megbukott.

BOROTÁNÉ Én, fiam, nem értek a politikához.

VEKERDY De én értek, néni. És azt is tudom, hogy New Yorkban nincs háztartás, ott magát meg fogja enni az unalom.

VEKERDYNÉ Fölolvasta a lánya leveleiből, hogy tényleg nem vezet házat, nem tart cselédet, vacsorára mindig csak felvágottat esznek.

VEKERDY Maradjon itt, Elza néni. Itt mindig lesz cseléd. Cselédnek született nép a magyar, hiába próbálták meg felszabadítani.

BOROTÁNÉ Én, fiam, nem értek a politikához.

VEKERDYNÉ Nincs igazad, mókus. Ha falun mindenkinek adtak volna földet, nem jönnének be cselédnek a városba.

VEKERDY Cicukám, földet kaptak ugyan, de nincs jószáguk, nincs szekerük, nincs szerszámuk. Ha nem szégyellnék otthagyni az új földjüket, már mind bejöttek volna, ki munkásnak, ki cselédnek, ki altisztnek a városba. Beszéltem Nagy Ferivel a pártban. Ő mondta, hogy az egész földreform egy vitet taplót sem ér. Így mondta: egy ütet taplót sem. Jó, népi származású ember.

BOROTÁNÉ Én nem értek a politikához, fiam.

VEKERDYNÉ Nagy Feri? Az egy vezér?

VEKERDY Most földművelési miniszter, de miniszterelnök lesz. Nagy karriert csinál.

VEKERDYNÉ És a földreform ellen van?

SZOBALÁNY *(kiviszi a leveses tálat és a tányérokat, behozza a húst.)*

BOROTÁNÉ Panírozott csirke, fejes salátával.

VEKERDY Nagyszerű, Elza néni. Nagy Feri ellene van. A nagyparasztból lett politikusok mind ellene vannak. Csak az éhenkórászok vannak mellette.

VEKERDYNÉ Mért nem mutatsz be neki?

VEKERDY Már bemutatlak tavaly, cicukám, de nem jegyezted meg magadnak, mert akkor még csak államtitkár volt. Azon a nagy estélyen, amit a miniszterelnök

rendezett.

VEKERDYNÉ Annyi új ember van. Csupa új ember. És nincs közöttük egyetlenegy érdekes se.

VEKERDY Most demokrácia van, cicukám. Ez már magában érdekes, mert ez még sohase volt Magyarországon. Hát ezt új emberek csinálják. De hidd el, nem is olyan újak, amilyeneknek látszanak.

VEKERDYNÉ Mondd, mókus, miért kell nekünk itt maradnunk ebben az országban? Ha te bízol az összeomlásban, akkor az tenélküled is meglesz. Nem élhetnénk mi Párizsban, vagy Flórencben, vagy akár New Yorkban is? Amíg nyugaton voltunk, Baden-Badenben, olyan szép volt! Négy ország bárói, grófjai jártak nálunk, tábornokok és politikusok és angol és amerikai tisztek. Muzsikáltunk, táncoltunk, éltünk... Most meg direkt elrothadhatunk az unalomtól. Nem adhatnád el az államnak a gyárat? És később aztán visszakapod tőle.

VEKERDY Nem, cicukám. Az államnak nem lehet eladni a gyárat, mert az állam úgy lerágja a gyárat, mint én ezt a csirkecsontot. Elhasználja a nyersanyagomat, amit fölhalmoztam, és a jóisten tudja, mit gyárt belőle. A munkásaim a mi távollétünkben szépen helyreállították, de eddig nem nyúltak az alumíniumhoz.

VEKERDYNÉ Te, mókus, a mellényzsebedben tartod az alumíniumot?

VEKERDY Nem, cicukám, a pinceraktárakban, de arról csak a raktáros tud. Az régi ember. Tíz dollár. Amikor a volt übé-elnök megtudta, azt is megkentem, új ember húsz dollár. Ha az új übé-elnököm megtudja, az majd harminc dollár lesz, mert az csak mostanában jött haza: egészen új ember.

VEKERDYNÉ Nem drága most a vesztegetés?

VEKERDY Infláció van. És lesz is. Ezen a héten stabilizálnak. Jövő héten már csak a felét fogja érni a pénzük. Jövő hónapban csak a negyedét. Nagy halászat ez, cicukám, annak, aki érti a dolgát. Ehhez te nem értesz.

SZOBALÁNY *(kiviszi a húst és behoz egy tojásos rutát, külön tálon tejszínhabot.)*

VEKERDYNÉ Mért nem tanítottál meg rá? Azelőtt lehetett úgy élni, most nem lehet. Azelőtt az ember bátran szállt be az autójába, estélyt adott, világfürdőre járt. Most? Mindig megrezzenek, ha a cselédeim méltóságosnak szólítanak. Pedig ez jár nekünk, hiszen kormányfő- tanácsos voltál...

VEKERDY *(nevet)* Pszt, cicukám, ezt felejtsd el. Az igazolásomnál azt mondtam, hogy ram kényszerítették. De méltóságosnak bátran szólíttathatod magadat. Azt hiszed, hogy a demokrácia minisztereit nem kegyelmesurazzak? A fordulat után lehetsz te még kegyelmes asszony is...

VEKERDYNÉ A fordulat, a fordulat... Micsoda fordulatot vársz te?

VEKERDY Egész csinosát. Nagy Feri ki fogja nyomni a kommunistákat a kormányból s akkor lecsatlakozunk nyugatra. Lesz itt élet, cicukám, ne félj.

BOROTÁNÉ A tejszínhabból nem veszel, Aurél?

VEKERDY Dehogynem, néni. Imádom a tejszínhabot.

BOROTÁNÉ Tudom, azért vettem.

VEKERDY Hálás is vagyok érte.

BOROTÁNÉ Csak tudni kell: hol, és minden van itt, fiam. Az új házvezetőnőnek már fölírtam a forrásaimat. Azt beszélük, hogy az adópengő is teljesen el fogja veszíteni az értékét és akkor a közember egyáltalán semmit se fog kapni, hacsak az utolsó fehérműjét nem viszi ki a piacra.

VEKERDYNÉ Nincs már a népeknek fehérműjük.

VEKERDY A jó háziasszony mindig talál egy rongyot, amit eladhat. A mi munkásainknak mi már krumplit se tudunk beszerezni. A falu is dollárt akar, vagy aranyat, vagy alumínium árut. És azt nem kap.

BOROTÁNÉ Én nem értek a politikához. Nektek nincs árutok?

VEKERDY Erre a célra nincs. Nem szabad áldozatul esnünk fogyasztási hangulatoknak.

SZOBALÁNY *(kiviszi a tésztát, behoz egy nagy gyümölcsös tálat, nyári és őszi barackkal és külön tálcán feketekávés gépet.)*

BOROTÁNÉ Nyári vagy őszi barackot, fiam?

VEKERDY Mindkettőből egyet. Igazán gyönyörűek.

VEKERDYNÉ Emlékszem, mikor hazajöttünk és meg voltunk híva a miniszterelnökhöz, láttam, hogy a minisztereitek hámozatlanul ették az őszi barackot.

VEKERDY Cicukám, mondom, hogy új emberek. Enni még nem tanultak meg. De a politikát egész jól csinálják. Nem tudják, hogy a kést-villát hogyan kell a kezükben tartani, de a kormánykereket kitűnően forgatják. Meglátjátok, hogy Nagy Ferenc rendet fog teremteni.

BOROTÁNÉ Én nem értek a politikához, fiam, de azt beszélnek, hogy a kormányban a kommunisták az urak.

VEKERDY Az csak látszat, Elza néni. Ha néha el kell mennem egy minisztériumba, akkor látom, hogyan ülnek ott a régi emberek. Még a kommunista miniszterek rendeleteit is ők hajtják végre. Mire a rendelet végre van hajtva, az édesanyja sem ismer rá.

VEKERDYNÉ Mégse kaptuk vissza a birtokunkat...

VEKERDY Mert a Birtoktanács még nincs megtisztogatva. Majd később ki is egészítjük ezer holdra. Lesz itt föld elég.

SZOBALÁNY *(bejön)* Egy úr akar a méltóságos úrral beszélni.

VEKERDY Egy úr?

VEKERDYNÉ Nem Harámi, az ügyvéd?

SZOBALÁNY De igen, ezt a nevet mondta.

VEKERDYNÉ Ja igaz, telefonon keresett. Sürgős magánügyben. Azért nem ment a gyárba.

VEKERDY Megiszom a feketém, aztán vezesse a dolgozószobámba.

BOROTÁNÉ Oda nem lehet, fiam. Most rakják be a második ablakokat. De mi a feleségeddel kimegyünk, itt fogadhatod. Ügyvédnek jó az ebédlő is. Mimi, vigye át a feketénket a méltóságos asszony szobájába.

VEKERDY Vezesse be azt az urat. Cicukám, zavarjatok, ha soká tartana. Köszönöm az ebédet. *(Kezet csókol a feleségének.)*

HARÁMI *(bejön, meghajlik)* Van szerencsém, méltóságos uram.

VEKERDY Jó napot.

HARÁMI Harámi Boldizsár, köz- és váltóügyvéd vagyok.

VEKERDY Van szerencsém, bár nem szeretem, ha otthon zavarnak. Mivel szolgálhatok?

HARÁMI Elnézését kérem, ha a lakásán... Tulajdonképpen ez sem ideális talaj abban az ügyben, amelyben szerencsés lehetek fölkeresni, de az irodában nem akartam, a dolog diszkrét természete miatt.

VEKERDY Üzleti ügy? Méltóztassék előadni.

HARÁMI Hm. Lényegében nem üzleti ügy. Illetve: ahogy vesszük. Inkább családi

természetű.

VEKERDY Családi? Megbocsát, ügyvéd úr, nem tudok róla, hogy családi ügyeim a lakásom falain kívül lennének.

HARÁMI Gondoltam is, hogy méltóságod nem tud róla. Régi ügy. Nyolc esztendő. Méltóságod a közbenső viharos időkben, bokros elfoglaltsága mellett, könnyen megfélemezhetett róla.

VEKERDY Nyolc esztendő. Nyolc évvel ezelőtt még kevésbé voltak családi ügyeim a lakásom falain kívül.

HARÁMI Ez az ügy mindenesetre a lakás falain belül játszódtott le.

VEKERDY Micsoda ügy?

HARÁMI Azonnal, kérem, azonnal. A keresetet három hónappal ezelőtt kellett volna beadnom, de én mindenesetre nem adtam be. Nem, nem adtam be. Ezt nem mint érdememet óhajtom tudomására hozni, de tény, hogy minden ügyvéd kapott volna rajta.

VEKERDY De micsodán?

HARÁMI Azonnal, kérem. Méltóságod nevének a nyilvánosság előtti meghurcolásán.

VEKERDY Mi az, kérem, az igazolásomról van szó?

HARÁMI Nem, nem, kérem. Egy gyermektartási keresetről.

VEKERDY Ön meg van örülve... Gyermektartási kereset, ellenem? Az én koromban? *(Fölkel és könnyed mozdulattal az ajtóra mutat.)* Megbocsát, nincs időm, hogy teljesen alaptalan ügyekkel foglalkozzam.

HARÁMI Méltóztassék helyet foglalni. Az ön kora nyolc évvel ezelőtt még nem volt az ön kora. De én azt hiszem, hogy méltóságod még ma is... Viszont: jobb az ügyvéddel magánlakásban tárgyalni egy kényes ügyről, mint a törvényszéken, laptudósítók jelenlétében. Ez nekem húsz éves tapasztalatom, s azt is tapasztaltam, hogy jó ügyvédek a legkényesebb ügyet is el tudják intézni. Ismétlem, hogy a gyermektartási keresetet én ezelőtt három hónappal nem adtam be.

VEKERDY De értse meg, nekem nincs gyermekem, tehát nem lehet ellenem gyermektartási keresetet beadni.

HARÁMI Lehet, hogy méltóságod már nem emlékszik rá, mi történt 1938. szeptember 8-án délután ebben a lakásban, méltóságod dolgozószobájában...

VEKERDY Ebben a lakásban sem 1938-ban, sem 1937-ben nem történt olyasmi, amiből 1946 júliusában gyermektartási kereset következhetnék. Nagyon sajnálom, hogy ilyen lappáliákkal...

HARÁMI Méltóságod ne veszítse el türelmét a tisztelettel előadottakkal szemben. Gyermektartási keresetet minden férfi ellen be lehet adni. Még akkor is, ha teljesen alaptalan. Mert a kereset alaptalansága csak a tárgyaláson derül ki, amikor már az alperes családi boldogsága összeomlott s az alaptalan ügy összes alapos komplikációi az illetőt teljesen tönkretették...

VEKERDY Ha ön zsarolni akar, akkor eltévesztette a címet. Hagyjuk abba. Távozzék.

HARÁMI *(fölkel)* Kérem, én azt is megtehetem. Be is nyújthatom a keresetet. Aminek, természetesen, egészen eltekintve attól, hogy van-e alapja, vagy nincsen, igen nagy visszhangja lenne a sajtóban is. Az idők nagyon alkalmasak egy ilyen pör vitelére. Méltóztassék elgondolni: a Vekerdy gyártelep tulajdonosa, akinek a demokrácia visszaadta a gyárát, 1938-ban elcsábította egyik munkása feleségét...

VEKERDY Én? Egyik munkásom feleségét?

HARÁMI Egy kis türelmet kérek, méltóságos uram. Az asszony a Horthy-rezsim alatt nem mert jelentkezni a szerelem gyümölcsével...

VEKERDY Ugyan kérem!

HARÁMI Ó, ezt ma nagyon jól meg lehet írni. Akkor, kérem, csakugyan nem nagyon Jelentkezhetett. Ez nem is volt rossz. Bár ma is úgy volna! De ez a magánvéleményem. Most ellenben, a nyomor, a demokrácia ellenfelei által a munkásságra kényszerített nyomor következtében, jelentkeznek s a dúsgazdag gyártulajdonos nem vállalja a gyermektartás költségeit... Azt hiszi, hogy ma is a régi időket éljük... satöbbi, satöbbi. (*Meghajtja magát.*) Már távozhatom.

VEKERDY Na, várjon, ügyvéd úr. Őszintén: fogalmam sincs róla, miről és kiről van szó. Ki a manó emlékszik rá, hogy mi történt 1938-ban – hogy mondta? – szeptember hányadikán?

HARÁMI Szeptember nyolcadikán.

VEKERDY Ki az a nő?

HARÁMI Samoda Jánosné.

VEKERDY Mit mond? Kicsoda?

HARÁMI Samoda Jánosné.

VEKERDY Ez képtelenség: az übém elnökének a felesége?

HARÁMI Ezt méltóságod tudja jobban. Az illető három hónappal ezelőtt orosz hadifogoly volt, halottnak számított, halotti bizonyítvány volt róla... (*Feltalálja magát*) De aztán hazajött, s mert tele van forradalmi tanokkal, most a vélelmezett jogát követeli...

VEKERDY Ez az, persze, hogy ez az! Es nekem közöm lett volna Samoda Jánosnéhoz?

HARÁMI Nyolc évvel ezelőtt még nem volt übé. s méltóságod akkor nem tudhatta, hogy az asszony férje nyolc év múlva übé-elnök lesz... De tény, hogy 1938. szeptember 8-án egy munkásasszonyt takarítani hívtak az ön lakására.

VEKERDY Az lehet. Ki a jóisten tudja, melyiket?

HARÁMI Samodáné tudja és a tanúi is tudják.

VEKERDY Csak nem képzeled, hogy én tanúk jelenlétében...

HARÁMI Azt nem, de az asszony megeskuszik, hogy akkor megtörtént, ami történt.

VEKERDY No és ha megtörtént volna? ön azt állítja, hogy a takarítónő Samodáné volt. Féljes asszony. Mért lennék én a gyereke apja? Föltéve, hogy megtörtént, amit az asszony mond.

HARÁMI Férjes asszony, igen. De a férje akkor a rendőrségen ült. Kommunista lazítás miatt. Azért nem mert az asszony ellent állni. Félt, hogy még tovább is benntartják és agyonverik.

VEKERDY Sajnos, nem verték agyon. És én azt hittem, hogy tisztességes, fanatikus kommunista, és most gyerektartást akar tőlem. Ez is csak a demokráciában lehetséges. És mi az a gyerek, az én állítólagos gyerekem?

HARÁMI Kislány, gyönyörű kis lány. Most látom, mennyire hasonlít méltóságodhoz.

VEKERDY Ugyan, hagyja ezt a számárságot. Ide hallgasson, ügyvéd úr. Ez az egész: egy nagy zsarolási hadjárat.

HARÁMI Méltóságod nyugodt lehet, ha annak tartanám, nem vállaltam volna az ügyet.

VEKERDY Ezt is hagyhatjuk... Mennyit kémelek ezek az emberek?

HARÁMI Méltányos eltartást a mai nehéz viszonyok között. Méltóságod tudja, hogy

pengőért ma már semmit se lehet kapni.

VEKERDY No nézd, Samoda elvtárs, az übém elnöke, áttért a külföldi valutára. És mennyi kell neki?

HARÁMI Nagyon szerény a követelés. Sokkal, de sokkal kevesebb, mint amennyit egy hasonló nagyüzem tulajdonosa Amerikában ilyen esetben fizetne.

VEKERDY Az mennyi?

HARÁMI Havonként harminc dollár.

VEKERDY Hány évig?

HARÁMI A gyermek most nyolc éves. Még nyolcig.

VEKERDY Képtelenség. Mondok én önnek valamit. Ha a pert lefolytatja: elveszíti.

HARÁMI Mért veszteném el? Az asszony megesküszik.

VEKERDY Én is megesküszöm.

HARÁMI Annak ma nincs olyan súlya, mint azelőtt volt.

VEKERDY És, mondjuk, hogy megnyeri? Mit nyert vele? Ennyi meg ennyi százezer adópengőt.

HARÁMI Mire az ítélet kijön, a stabilizált pénzt fogják megítélni.

VEKERDY Tegyük fel, tegyük fel. És ön elhiszi, hogy ez az új pénz, amit Rákosiék az országra rádiktálnak, az stabil lesz?

HARÁMI Ez egy másik, messzemenően politikai kérdés. De addig a botrány kavarog... (*Elvezettel.*) Kavarog, kavarog.

VEKERDY Én azt mondom, hogy önnek sincs érdeke ebben a skandalumban. Mert hogy ön mit fog kapni az ügyfeleitől, azt én nem tudom. De többet semmi esetre sem, mint amennyit ők kapnak. Ha ellenben ön meggyőzi Samodáékat, hogy a pömek nincs értelme, mert elveszítenék, akkor én hajlandó volnék azonnal...

HARÁMI Ön tehát azt kívánja, hogy beszéljem le a klienseimet?

VEKERDY Azt.

HARÁMI Ez, erkölcsileg, súlyos megítélés alá esnék.

VEKERDY Hagyjuk az erkölcsöt.

HARÁMI De én a port, a mai viszonyok közt, feltétlenül megnyerem.

VEKERDY És mit gondol, meddig lesz az új pénz értékálló?

HARÁMI Öt-hat hónapig legalább.

VEKERDY Na látja. Aztán elértéktelenedik, s ha az új pénz megbukott, kész ez a rezsím, s azután nem fogják szívesen látni az *olyan* ügyvédek, akik *ilyen* ügyeket vittek.

HARÁMI Ó, kérem. Én sem estem a fejem lágyára. Rendszerváltozásra én is számítok. De ne méltóztassék elfeledni, hogy a keresetet teljes három hónapon át visszatartottam s igyekeztem a kínos kérdést pörön kívül elintézni.

VEKERDY A jelenlegi rendszer egy híve javára.

HARÁMI Ügyvédi fogadalmam szerint az ügyfelem javára.

VEKERDY És én azt ajánlom, intézze az én javamra. Száz dollár. Gondolja meg. óriási összeg. Nyugta nélkül.

HARÁMI Méltóságos uram nagyon megtisztel ajánlatával. De keményfejűek ezek az emberek: munkások, azt hiszik, hogy most ők az urak. Fantáziát látnak az ügyben. Keresni akarnak rajta. Nem valószínű, hogy egyszerű ékesszólás hatna rájuk. Megérne még száz dollárt...

VEKERDY A többit talán már az ügyvédem jelenlétében. *(A telefonhoz megy.)* Kerecseniroda? Itt Vekerdy. Kérem az ügyvéd urat. Sürgős ügyben. Nem. A lakásomra. De azonnal. *(Visszajön.)*

VEKERDYNÉ *(bejön)* Mókus, még nem végeztetek?

VEKERDY Nem, cicukám, át kellett hívnom az ügyvédemet is. *(Bemutatja.)* Doktor Harámi, akivel telefonon beszélél. A feleségem.

HARÁMI Kezét csókolom, méltóságos asszony. Tartom szerencsémnek, hogy méltóságodat megismerhettem és kifejezést adhatok hódoló tiszteletemnek.

VEKERDY Cicukám, ha végzünk, jelentkezem nálad.

VEKERDYNÉ Siess, mókus, ez ma Elza néni utolsó napja velünk. *(Megbiccenti fejét Harámi felé, kimegy.)*

HARÁMI Örvendek, hogy a nehezén túl vagyunk már. Nem tudom, hogyan fogta volna föl a méltóságos asszony az ügy nyilvános bonyodalmaikat, s nem tudom, hogy méltóságod ügyvédje, bár par distance kitűnő kollégának tartom ...

VEKERDY A feleségem okos asszony s az ügyvédem nagyon okos ember...

HARÁMI Feltétlenül, feltétlenül, de talán jobb lett volna in camera caritatis, magunk közt. Nem jó, ha az ügyeknek nagy füstjük van. Nagyobb füst, messzebb látszik...

VEKERDY Ügyvéd úr nem fog ráfizetni az ügyre...

HARÁMI Nem, attól én nem tartok. Csak nem tudom, hogy a kolléga úr meg fogja-e érteni, hogy én csak az ügyvédi kötelelességteljesítés vonalán mozogtam, mikor nem adtam be azonnal, a megbízatás aláírása után a keresetet, hanem előbb méltóságoddal óhajtottam beszélni.

VEKERDY Az én ügyvédem mindent megért, ha értelmesen előadjuk neki az ügyet.

HARÁMI S nem tudom, hogy a peren kívüli egyezségnek annyira barátja-e, mint ahogy arra egy ilyen esetben feltétlenül szükség lenne.

VEKERDY Az én ügyvédem, perrel vagy peren kívül, mindig az én javamra akarja az ügyet legjobban elintézni.

KERECSÉN *(bejön)* Jónapot.

VEKERDY Már itt is van. Jó napot doktor úr. Megengedi, hogy bemutassam Harámi... *(Harámi felé fordul.)*

HARÁMI *(kiegészíti)* Boldizsár.

VEKERDY Boldizsár ügyvéd urat, aki egész különös ügyben keresett föl. Arról van szó, hogy ezelőtt nyolc évvel én elcsábítottam volna egyik akkori munkásomnak, aki jelenleg az üzemi bizottságom elnöke, a feleségét. Ennek következménye lett volna, egy nyolc éves gyermek... fiú vagy leány?

HARÁMI Leány, egy nagyon kedves kis leány.

VEKERDY Akiért szülei csak most, teljes nyolc év után követelnek tartáspénzt. Azért kérttem, hogy az ügyet jogilag átbeszéljük.

HARÁMI Ha kollégám megengedi...

KERECSÉN Pardon, egy pillanatra... Harámi kolléga úr nem az a Harámi, akinek egy pár hónappal ezelőtt az a kijárási ügye volt?

HARÁMI De igen. Mielőtt kolléga úr megérkezett, éppen föl akartam világosítani a méltóságos urat az esetemről.

KERECSÉN Elítélték kollega urat, vagy nem?

HARÁMI Nem, a bíróság is fölmentett s az ügyvédi kamara is beszüntette az eljárást. Egy

textilcéget képviseltem s az ügyfelem érdekében a minisztériumokban tett látogatásaimat tették meg, akarták megtenni kijárásnak. s dacára a fölmentesnek, a rendőrség ún. déli internálói táborban internáltatott, ahonnan, a kamarai elnök közbenjárására, csak tegnap helyeztek szabadlábra.

VEKERDY Ezt, mindenesetre, előbb is megmondhatta volna.

HARÁMI Nem tartottam fontosnak.

KERECSEN Nem lényegtelen.

HARÁMI Aki a demokrácia rendőrségének túlkapásait ismeri, az tudja, hogy ez az internálás ügyvédi nevére a legkisebb árnyfoltot sem ejti.

KERECSEN Vannak, akik így vélik és vannak...

HARÁMI Hogy vannak mások is, az minket az adott esetben nem kell, hogy érdekeljen. Mert tudtommal a méltóságos úr és vállalata és környezete nehezen állhatnak a Rákosi Mátyás alapján.

KERECSEN Arról csakugyan nincs szó. De ha más alapon is állunk, abból nem következhetik, hogy egy ilyen nyilvánvalóan koholt ügy alapján meg hagyjuk magunkat zsaroltatni.

HARÁMI Ne méltóztassék ilyen ide abszolúte nem illő szavakat használni és méltóztassék engem végighallgatni.

KERECSEN Tessék, ha Öméltósága hajlandó az ügyről tovább tárgyalni.

VEKERDY Tessék az ügyet ismertetni.

HARÁMI Mielőtt arra rátérnék, engedjék meg, hogy közöljem önökkel, hogy az internálói táborokban jelenleg az ország legjobb társasága tartózkodik.

KERECSEN Az lehet, de ez nem tartozik az ügyre.

HARÁMI Az rögtön kiderül... A régi rendnek csupa erélyes fiatal embere van ott, akiket szintén nem lehet örök időkre internában tartani. Tőlük értesültem, hogy rendszer-változás esetére már kész miniszteri listájuk van s ezen a listán méltóságod mint iparügyi miniszter szerepel.

VEKERDY Ez, mindenesetre, érdekes információ.

KERECSEN Ha megfelel az igazságnak.

HARÁMI Ön azt kívánja, hogy ezt a politikai rendőrség derítse ki?

(Hallgatás.)

KERECSEN Kolléga úr megérti, hogy szeretnék ügyfelemmel egy pár percig négy szemközt...

HARÁMI Kérem, kérem.

VEKERDY Tessék talán a dolgozószobámba átfáradni. Ott ugyan ablakoznak most, de ez nem fogja önt zavarni... (Kinyitja a szoba ajtaját.)

HARÁMI Kérem, kérem.

VEKERDY (Kerecsenhez) Kedves ügyvéd úr, beláthatja, hogy nekem a mostani helyzetben semmi szükségem nincsen egy ilyen gyerektartási pörre.

KERECSEN A bíróságon egész biztosan el tudjuk intézni, hogy...

VEKERDY Akkor az ügy már a nyilvánosság előtt van. Ezt a mostani pártom sem kedvelheti s ezen túlmenően: miniszteri listán sem lehetnek olyan emberek, akiknek a gyerektartási ügyei a lapokban szélesre voltak kitergetve.

KERECSEN Ön komolynak tartja ezt a listát?

VEKERDY Ma mindenféle mozgólódások vannak.

KERECSÉN Vagyis ezt az alakot meg kell vásárolnunk.

VEKERDY Én már azt megtettem. Most még az ügyfeleit kell leszerelni. Ki kell venni az ügyet a kezéből.

KERECSÉN Az nem jó.

VEKERDY Miért nem?

KERECSÉN Mert akkor másik kézbe kerül.

VEKERDY Ebben igaza van. s azonfelül nyugtára van szükségem.

KERECSÉN Micsoda nyugtára?

VEKERDY Amit ennek az asszonynak a férje ír alá. Az übém elnöke. Azt hittem, fanatikus kommunista. Most látom, hogy egyéb. Ha nyugtám van tőle, el tudom némítani.

KERECSÉN Szóval: meg kell alkudnunk ezzel a... dzsentlmennel.

VEKERDY Meg... (Az ajtóhoz megy.) Harámi doktor úr!

HARÁMI Remélem, kolléga úr belátta, hogy...

KERECSÉN Mindent beláttam, és az ügyet feltétlenül elintézendőnek tartom.

HARÁMI Ha a szülők megkapják a száz dollárt egyszer s mindenkori végkielégítésül, le fognak mondani a keresetről.

(Csend.)

KERECSÉN Bocsánat, méltóságos uram... Utólag jut eszembe: ez az ügy ezzel nincs végképp elintézve.

VEKERDY Pedig ezt az ügyet végképp el kell intézni.

KERECSÉN Ha a gyermek ottmarad a munkáscsalád kezében, ki garantálja, hogy jövőre vagy két év múlva, nem próbálnak meg újra száz dollárt szerezni vele?

HARÁMI Ha nyugtát adnak, hogy minden igényük ki van elégítve?

VEKERDY A nyugta a leglényegesebb.

HARÁMI Az urak nem bíznak bennem?

KERECSÉN Nem erről van szó. Kolléga urat már kikezdte a rendőrség. Én tartok tőle, hogy az a három hónap megismétlődhetik.

HARÁMI De kérem!

KERECSÉN Ez nem öntől függ. s akkor ki áll a méltóságos úr és a munkáscsalád között? Egy másik ügyvéd, s akkor kezdődik a hacacaré előlről. Szerintem: a gyermeket kell megszerezni.

VEKERDY Hogyhogy megszerezni?

KERECSÉN Örökbe kell fogadni. El kell venni a szüleitől.

(Csend.)

HARÁMI Nem rossz. Sőt, nagyon kitűnő. De ez esetben a rábeszélés munkája...

VEKERDY Kétszáz dollár.

KERECSÉN De méltóságos uram, a dollárnak ma igen magas az értéke.

VEKERDY De ehhez a feleségem beleegyezése is szükséges.

HARÁMI Azt méltóztatott mondani, hogy Öméltósága okos asszony. Ha politikai szükségességre hivatkozunk...

KERECSÉN A gyermeket vidékre lehet adni ...

HARÁMI Ez kitűnő, ez kitűnő. Kiadott gyerekek nem örökéletűek.

VEKERDY *(az ajtóhoz megy)* Cicukám, egy percre.

(Vekerdyné és Borotáné bejönnek.)

VEKERDY Cicukám, Kerecsen doktor úr, vállalatunk ügyvéde. Özvegy Borotáné, aki holnap New Yorkba utazik.

(Harámi és Kerecsen meghajolnak.)

VEKERDY *(Kerecsenhez)* ügyvéd úr ismertethetné az ügyet, a politikai helyzetet.

BOROTÁNÉ Akkor én kimehetek, én nem értek a politikához.

VEKERDY Maradjon csak, néni, ez most családi tanács lesz.

KERECSEN A méltóságos asszony nyilván látta a lapokban, hogy most a tehetősebb rétegektől, amelyek gyermektelenek, hogy úgy mondjam, elvárják, hogy egy-egy gyermek örökbefogadásával segítsenek az alsóbb rétegek helyzetén. Ez, persze, csak egy olyan ál-akció, amilyenek az új rezsim akciói általában, de én nem gondolnám, hogy a méltóságos asszonynak kifogása lehetne ellene. Szükség esetében a gyermeket vidékre lehet adni, nevelőszülőkhöz...

VEKERDYNÉ De minek? Te, mókus, azt hiszed, hogy én nem szeretem a gyerekeket? Vagy hogy annyira játékszer vagyok, hogy egy gyereket föl se tudnék nevelni?

VEKERDY Világért sem, cicukam, világért sem.

VEKERDYNÉ Hol lehet azt a gyereket kiválogatni?

KERECSEN Azt, sajnos, nem lehet. Egy bizonyos, meghatározott gyermeket, *(Harámihoz)* fiút vagy leányt?

HARÁMI Leányt, egy nyolcéves kisleányt...

KERECSEN Azt kellene örökbe fogadni...

VEKERDYNÉ Kislány? jaj istenem, hogy fogom én azt öltöztetni! Királykisasszonyt csinállok belőle.

BOROTÁNÉ Bocsánat, fiaim, én nem értek a politikához. De én azért tudni szeretném: szép-e, csúnya-e? Jó vagy rossz természetű? Ki-mi az anyja-apja? És meg is nézném magamnak, mielőtt a házamba veszem.

HARÁMI Megnyugtathatom a méltóságos asszonyt. Nagyon patent kislány. Holnapra idehozhatjuk.

VEKERDYNÉ Most, rögtön! Most rögtön!

KERECSEN *(Harámihoz)* El tudja hozni a kolléga úr azonnal?

HARÁMI Lakik ott a házban egy orvos, az talán azonnal idehozhatja. Ha telefonálhatnék, és ha a méltóságos úr elküldi az autóját értük.

VEKERDY Azt lehet.

HARÁMI *(a telefontól)* Ránki? Dr. Ránki? Itt Harámi. Kedves öregem, ugorj le, kérlek, Samodáékhoz, és hozd el a kisleányt Vekerdyné méltóságához. Az autó lent vár a kapuban. Örökbefogadásról van szó. Őméltóságáék látni akarják a gyereket. Hálásak lesznek a kedves közvetítésért. A szülők? Nyilván nincsenek otthon. *(Visszajön a telefontól.)*

VEKERDY Elza néni, intézkedjék, hogy az autóm... Hová?

HARÁMI Pető ucca 74.

BOROTÁNÉ *(kimegy)* Pető ucca 74.

VEKERDYNÉ Mókusom, pasziánszot raktunk Elza nénivel. Azt be kell fejeznünk, hogy lássuk, milyen lesz a sorsa Amerikában.

VEKERDY Csak folytassátok, szívem. Nem is tudtam, hogy megtanultál pasziánszot

rakni. Azt hittem, olvasol.

VEKERDYNÉ Mondd, mókus, mit olvassak? A világirodalmat már kiolvastam a béke idejében. Idegen könyveket, amiket érdemes lenne elolvasni, most nem eresztenek be, és a mai magyar irodalmat tisztességes ember nem olvashatja.

KERECSÉN A méltóságos asszony kitűnően jellemezte a mai irodalmi helyzetet.

HARÁMI Elsőrangúan, elsőrangúan.

BOROTÁNÉ *(bejön)* Az autó már elment.

VEKERDYNÉ Jöjjön, Elza néni, fejezzük be a pasziánszot. *(Bemegy Borotánéval.)*

HARÁMI Közben talán föl lehetne fektetni az örökbefogadási okmányt. Ha az urak megbíznak bennem...

VEKERDY Méltóztassék az én szobámban, az én íróasztalom mellett. Papír, tinta és toll az íróasztalon.

HARÁMI Nemde, a családnak száz dollár? Egyszerűen ajándékozási összeg. Semmi egyéb. Kolléga úr ötlete kitűnő. A vérrokonsági kapcsolatok így teljesen eliminálva vannak. Erről apa es anya nyugtát írnak alá. Nekem viszont, megállapodásunk szerint kettőszáz. De erről nem lesz írás. Ebből, ha a gyermek tetszik a méltóságos asszonynak, azonnal esedékessé válik száz.

KERECSÉN Mért válnék esedékessé? Ha a szülők az örökbefogadási szerződést aláírják s az örökbefogadók a gyermeket átvették, akkor az egész kétszáz, amennyiben Öméltósága nem sokallja, azonnal kifizethető.

HARÁMI Méltóztassék belátni, hogy az eddigi munkám és fáradozásom... az a jóakarattal, amellyel ügyfelem pártjáról, az ügy nagy fontosságát belátva, perbeli ellenfelem oldalára álltam át... az az értékes információ, melyet az internáló táborból kihoztam s melynek más irányú felhasználásáról lemondtam...

VEKERDY Ötven dollar...

HARÁMI Hetvenöt.

VEKERDY Hatvan. Tessék az írást megfogalmazni.

HARÁMI *(bemegy a szobába.)*

VEKERDY Kedves doktor úr... ez a kaland ugyan háromszáz dollárunkba fog kerülni de ha Samoda nyugtája a kezünk közt lesz, akkor a dupláját is megéri. Ez a Samoda az übém új elnöke, és azt hiszem, rájött a nyersanyag-raktárunkra.

KERECSÉN Arra már az előde is rájött.

VEKERDY Azt el tudtuk intézni. Régi ember volt. A csontjáig korruptt. Erről csak azt látom, hogy mindent a pártjával csinál, ezt tehát a pártjánál kell elintéznii...

KERECSÉN Ha a nyugtát aláírja, akár egyenes úton is el tudjuk intézni. A párt nem tarthat egy olyan embert, aki száz dollárért gyereket ajándékozik a főnökének.

VEKERDY Viszont nekem semmi szükségem itt a házban erre a gyerekekre. A feleségem gyereknevelő lelkesedése, attól tartok, hamar le fog lohadni s akkor, úgy ahogy az ön örökbefogadó ötletét elfogadtam, elfogadnám ennek a haramiának azt az ötletét, hogy a gyermeket falura kell kiadni.

KERECSÉN Az kérem, nekem jutott eszembe. Azt hiszem, a kollégámnak, akit bármilyen rendszerben könnyű lesz börtönbe juttatni, abban igaza van, hogy falura kiadott gyermekek nem örökéletűek.

VEKERDY Meg fogjuk gyászolni. Van önnek összeköttetése a kommunista párttal az übém elintézésére?

KERECSÉN Hm... A párthoz magához nincsen. A volt übém elnököt kizárták... Ez a fonál

tehát elszakadt, üzemi ügyekben nehéz befolyásolni őket. Azért beszéltem az egyenes útról. A nyugtát aláíratjuk, a gyereket átvesszük s aztán bizalmasan szólunk az üzemi tanács tagjainak. Azok egész biztosan továbbvezetik az ügyet...

SZOBALÁNY Egy úr van itt egy kislánnyal.

VEKERDY Bocsássa be őket.

RÁNKI Gyere, Mártika, gyere. Van szerencsém. Bocsánat, dr. Harámi, kedves, régi barátom telefonált, hogy hozzam át Mártikat, mint nagy örömmel hallottam, örök-befogadás céljából.

VEKERDY Vekerdy vagyok, köszönöm a szívességét. Ez Kerecsen dr., ügyvédem.

RÁNKI Azt hittem, Harámi dr. kedves, régi ismerősöm méltóságod ügyvédje. Azért a székben ülve hagytam a páciensemét, hogy csak egy percre elugrom hazulról, s lesiettem Samodáékhoz, ahol persze, a gyerekeket egyedül találtam. A szülők örökösén ülésen-gyűlésen vannak, ez kérem, az új idők átka. Szerencsére ott volt a ház öreg barátja, bizonyos Csicsinkó nevű munkás, annak az utasítására volt hajlandó Mártika velem jönni. Most itt van. Gratulálok a gyermek örökbefogadásához. Eleveneszű, tiszta kislány. Neki is gratuláltam, de nem értette meg. No majd később, ha igazi királykisasszony lesz, selyemruhában és autón jár, meg fogja érteni. De nekem most vissza kell mennem a páciensemhez. Ha méltóságod megengedi, hogy autóját visszafelé is igénybe vegyem. Nagyon örülök, hogy egy ilyen úri háznak alkalmam volt rendelkezésére állanom s egy csekély szívességet tennem.

VEKERDY Tessék ezt a cédulát a sofőrömnek átadni, vissza fogja vinni. A kislányt is visszajuttatjuk később. Hogy hívják a kislányt?

MÁRTIKA Samoda Márta.

RÁNKI Ajánlom magamat. (*Elmegy.*)

HARÁMI (*bejön*) Meg akartam kérdezni, hogy az ajándékösszeget nem volna-e jobb...? A, Martika, elhozott a doktor bácsi?

MÁRTA El, mert a Csicsinkó bácsi megengedte, hogy idejöjjenek.

HARÁMI Csicsinkó bácsi az a vén trotykos, aki...

MÁRTA Csicsinkó bácsi nem vén trotykos, hanem munkás az alumínium gyárban.

VEKERDY (*az ajtóhoz mégy*) Cicukám, itt a gyermek.

HARÁMI Azt akartam megkérdezni, hogy az ajándékösszeget egyszerre vagy több részletben?...

KERECSEN Egyszerre, nyugta ellenében. A gyermek átadásakor.

VEKERDYNÉ Jöjjön, Elza néni, nézze meg maga is a kislányunkat!

BOROTÁNÉ Nem szeretem én ezt a politikai gyereket...

HARÁMI A méltóságos asszonynak kezet kell csókolni.

MÁRTA Apa mondta, hogy ma már senkinek se kell kezet csókolni.

BOROTÁNÉ No nézd, a kis forradalmárt! De hátha az ügyvéd úr jobban tudja, mint apád?

MÁRTA Akkor sem fogadok szót neki, mert megsértette Csicsinkó bácsit.

VEKERDYNÉ Ki az a Csicsinkó bácsi?

MÁRTA Az a mi barátunk, aki nálunk lakott, mikor apa Oroszországban volt.

VEKERDY (*a gyerek apaságára céloz*) Mondja, ügyvéd úr, nem ez a Csicsinkó?...

HARÁMI Nem, kérem, ez egy hatvanon fölüli öregember.

VEKERDYNÉ Hát kislányom, ki a te apád?

MÁRTA Samoda János, fémmunkás, kommunista, az üzemi bizottság elnöke.

VEKERDYNÉ Nagyszerű, úgy mondja, mintha azt mondaná: a brit birodalom uralkodója.

MÁRTA Azt nem mondhatom, mert azt nem ismerem.

BOROTÁNÉ Nem értek ugyan a politikához, de mondd, kislányom, megveri sokszor apád az anyádat?

MÁRTA Hogy kérdezhet ilyet a néni? Az én apukám a legjobb ember a világon. Hogy verhetné meg anyukát? Az én apukám csak a tőkéseket veri meg.

VEKERDYNÉ Ez beszéd, ez neked szól, mókus.

VEKERDY No már nem soká kell neki verekedni.

MÁRTA Apu azt mondja, hogy még évekig verekedni kell a tőkések és a kulákok ellen.

HARÁMI Mártika, ne beszélj haszontalanságokat, mert még elrontod a dolgomat, illetve dolgodat.

MÁRTA Ezt apu mondta. És apu nem beszél haszontalanságokat.

VEKERDYNÉ Elza néni, hozzon be egy kis csokoládés kalácsot meg gyümölcsöt.

BOROTÁNÉ *(kimegy.)*

VEKERDYNÉ És jársz te iskolába, Samoda Márta?

MÁRTA Igenis, járok. A Pető uccaiba, a II. bébe.

VEKERDYNÉ És mit tanultok ott?

MÁRTA Magyarot, számtant és hittant.

VEKERDYNÉ És te hogy tanulsz?

MÁRTA Jeles rendű vagyok. Még hittanból is, pedig azt nem szeretem.

BOROTÁNÉ *(behozta tányéron a kuglófot és a gyümölcsöt)* No nézd, a kis vakarcsot! Nem szereti a hittant. Akkor nem kapsz kuglófot.

MÁRTA Kuglófot mi nem eszünk. Nem is tudjuk, mi az.

VEKERDYNÉ De kalácsról már hallottál?

MÁRTA Mondták, hogy az volt azelőtt. Vasárnap.

VEKERDYNÉ De most nincs?

MÁRTA Apu mondta, hogy nem kell arról beszélni, mit eszünk. Majd ha meglesz a stabili, akkor minden lesz. Kalács is. Apu mondta.

BOROTÁNÉ De hiszel te a te apudnak, te kislány!

MÁRTA Az én apum mindig igazat mond.

BOROTÁNÉ *(Vekerdynéhez)* Nem irigyellek, fiam, lesz itt mit átnevelned, ha átveszed.

VEKERDYNÉ Bízva rám, Elza néni, jó kislány lesz ebből.

MÁRTA Én most is jó kislány vagyok. Apu mondta anyának, mikor meg akart verni.

VEKERDYNÉ Szóval verés azért van nálatok?

MÁRTA Dehogyan van. Anyu csak mondja, hogy meg akar verni, de apu azt mondja, hogy nem kell engem megverni, mert jó kislány vagyok én.

VEKERDYNÉ És amikor apád nem volt itthon?

MÁRTA Akkor Csicsinkó bácsi mondta, és anyu akkor se vert meg. Csak egyszer volt egy kis pofon, amikor apu fényképét leejtettem az asztról és az üvege eltört. Most haza akarok menni.

VEKERDYNÉ Nem eszel egy kis kalácsot meg őszibarackot?

MÁRTA Azt azért szeretnék... Apu mondta, hogy Kilián nénitől nem szabad semmit

elfogadni, mert neki is kevés van. De ha maguknak több van, akkor apu talán megengedné... *(Már nyúl a kalácshoz.)*

VEKERDYNÉ És nem szeretnél itt maradni nálunk?

MÁRTA *(eszik és a fejét rázza.)*

VEKERDYNÉ Nem szeretnél autón járni?

MÁRTA *(eszik és a fejét rázza)* Autóm nekem is van. Apu most rugót tesz bele és magától fog járni.

SOFŐR *(levett sapkával belép)* Ezer bocsánatot kérek, méltóságos uram, egy asszony lejött az emeletről, mikor azt az illetőt, aki a kislányt hozta, hazavittem, és azt mondta, hogy neki föltétlenül ide kell jönnie.

VEKERDYNÉ Á, a kislány anyja. Jöjjön be, talán mindjárt átvehetjük a kislányt. Érdekes kis vadóc ez...

BOROTÁNÉ Én ugyan nem értek a politikához...

SAMODÁNÉ *(megjelenik az ajtóban, nagyon fel van dúlva, körülnéz)* Jó estét kívánok. *(Észreveszi Mártát.)* Mártika, tedd le azt a kalácsot.

MÁRTA Anyu, ezeknek sok van.

SAMODÁNÉ Tedd le és menj ki az előszobába és várj meg.

MÁRTA Igenis, anyu. *(Kimegy.)*

VEKERDY *(Kerecsenhez)* Nem emlékszem rá, hogy...

VEKERDYNÉ Jóasszony, mért küldte ki a kislányt? Érdekes kis vadóc, nekem nagyon tetszik. Én szívesen átveszem.

SAMODÁNÉ Nem lehet azt... Nem lehet átvenni... Erről nem is volt szó... Hogy én a kislányomtól megváljak, arról akkor sem volt szó, mikor majdnem éhen döglöttünk... Itt a doktor úr, ő a tanú rá...

HARÁMI Megbocsát, méltóságos uram, szegény asszony meg van zavarodva, nem tudja, mit beszél.

SAMODÁNÉ Ha a doktor úr még emlékszik rá, akkor tudhatja, hogy ő beszélt rá a gyerektartási keresetre, mikor az uramat halottnak hittük. Mert a Kiliánné behozta, hogy ő megmondta neki, ki a gyerek apja, és hogy a doktor ki fog pörölni annyit, amennyiből meg tudunk élni.

HARÁMI Meg van zavarodva, nem tudja, mit beszél.

SAMODÁNÉ De erről nem volt szó... Hogy a gyereket elvigyék tőlem, arról nem volt szó. Akárkinek a gyereke, én szültem, én dajkáltam, én neveltem idáig...

VEKERDYNÉ Mit beszél kegyed? Kinek a gyereke? Mókus, a te... Jézus Mária. *(Borotáné karjába ájul.)*

BOROTÁNÉ *(viszi ki)* Mondtam, hogy én nem értek a politikához...

SAMODÁNÉ Mért tetszett ezt velem csinálni, doktor úr? Hiszen amikor a zsidóbundát nem adtam előlegbe, akkor azt tetszett mondani, hogy nem adja be a keresetet, és keressek magamnak másik ügyvédet...

KERECSEN És ön nem keresett?

SAMODÁNÉ Dehogyan kerestem! Minek a szegény embernek az ügyvéd? Hogy ez jöjjön ki belőle? Hogy egy anyától elvegyék a gyerekét? Nincs a munkásnak joga a saját gyerekéhez?

HARÁMI De ha a kedves férje nem tűri a házban az idegen gyereket?

SAMODÁNÉ Ha nem tűri, akkor... akkor. Istenatyám, hogy ebből most mi kerekedik!

HARÁMI De Samodáné, csak nem akar dicséretet a nyolc év előtti erkölcstelenségért? És nem ingyen akarják a gyereket, ötven dollárt fizetnek érte. Ötven dollárt. És úrilánynak nevelik... És maguk ötven dollárt kapnak.

KERECSÉN Kolléga úr nem jól emlékszik az összegre.

HARÁMI Hogy én mit kötöttem ki az ügyfelemmel, az kolléga urat ne érdekelje.

SAMODÁNÉ Ki beszél itt pénzről? A gyerekekről van szó. És a házasságunkat törte össze. Hiszen holnap már a Ránki doktortól az egész ház tudni fogja, hogy a Vekerdyék akarják elvinni a gyereket. És maga azt hiszi, hogy a prolik olyan buták, hogy nem tudják, hogy miért? És én nem hazudhatok az uramnak. Az uram kitesz a házból. Most, amikor újra olyan boldogan élünk. De én akkor se adom oda a gyerekeket, ha az utcán kell koldulnom vele... (*Csendesen.*) Jó napot kívánok. (El.)

(*Csend.*)

KERECSÉN No, kolléga úr, ezt jól meg tetszett csinálni.

VEKERDY Amíg ezt a gyereket kibeszélem a feleségemből, addig hónapok fognak eltelni, ügyvéd úrnak van még valami óhaja?

HARÁMI Kérem, hatvan dollár volt kikötve, tekintet nélkül arra, hogy az örökbefogadás létrejön-e.

KERECSÉN (*hidegen*) Kolléga urat internáltatni fogom a gazdasági rendőrséggel.

HARÁMI Úgy? És én a miniszteri listát talán nem fogom bekopni a politikai rendőrségnél?

Függöny

Harmadik felvonás

KILIÁNNÉ Gyerekek, apátok-anyátok még nincs itthon?

PISTA Nincsenek, Kilián néni. Apának ülése van az übével. Anya nőgyűlésre ment.

KILIÁNNÉ Egyszer pártnap, egyszer ülés, egyszer gyűlés, egyszer felvonulás. Mindig mondom, hogy a párt nem szegény embernek való. A gazdagok, azok igen, azok ráérnek!

MÁRTA A párt segít a munkásokon.

KILIÁNNÉ Ezt neked ki mondta, királykisasszony?

MÁRTA Apu mondta, és amit apu mond, az igaz.

KILIÁNNÉ Eridj már. Apád, mióta hazajött, egyebet se beszél: a párt meg a Szovjetunió, meg a Szovjetunió meg a párt. És te azt mind elhiszed neki?

PISTA Ne tessék azt mondani, hogy a mi apukánk nem mond igazat!

MÁRTA Mert akkor én kitiltom innen a Kilián nénit.

KILIÁNNÉ Te ne szavalj itt annyira, királykisasszony, mert te már úgyse tartozol ide. Téged a méltóságosék örökbe fogadnak.

MÁRTA Nekem van apukám is, anyukám is, engem nem lehet örökbe fogadni. Ma este meg is fogom mondani apukának.

KILIÁNNÉ Hát eddig még nem mondtad meg?

PISTA Apuka egész héten késő éjjel jött haza.

KILIÁNNÉ Hat persze, most übé-elnök, most a gyárban is alszik. Azt hittem, legalább több krumplitok lesz most, hogy elnök lett belőle.

PISTA Ma van a stabili. Holnap vége a krumplinak.

KILIÁNNÉ Stabili van? Hát azt hiszitek, adtak már az új pénzből? A régiből sem adtak. Pedig szombat van, bémap. De csak jövő hétre ígérik. De ne szóljatok apátoknak, hogy megmondtam nektek, mert még megver.

PISTA Apa csak a tőkéseket veri meg.

MÁRTA Kilián néni nem tőkés, csak nincs osztálytudata.

KILIÁNNÉ *(nevet)* Mit beszélsz, te tökmag? Mim nincs nekem?

MÁRTA Apu tudja, kinek miye van, miye nincs, ő mondta, hogy Kilián néninek nincs osztálytudata. Hát mutassa, ha van.

KILIÁNNÉ Te ne beszélj ilyeneket. Te autón fogsz járni, királykisasszony. Meg se fogod ismerni a Kilián nénit, ha nem leszel itt.

MÁRTA Meg fogom ismerni, mert itt leszek.

KILIÁNNÉ Azt az ügyvéd jobban tudja.

MÁRTA Az ügyvéd nem tud semmit. Az ügyvéd úgy tudta, hogy kezet kell csókolni annak a gazdag néninek, és én mégse csókoltam kezet. Én tudtam jobban.

KILIÁNNÉ Na, addig is hámozzátok a krumplit vékonyan, mert még nem vagytok milliomosok.

PISTA, MÁRTA *(az ajtóhoz futnak)* Anyuka, anyuska, jó estét!

SAMODÁNÉ *(nevetve)* Kiliánné, maga már megint rontja a gyerekeket?

KILIÁNNÉ Julcsa, te hogy beszélsz? Már megtanultad az uradtól...

SAMODÁNÉ Hálisten, sokat tanultam az uramtól. Gyerekek, a leckéket megtanultátok? A krumplit meghámoztátok? Az ágyakat fölbontottátok?

PISTA Minden meg van csinálva.

MÁRTA Apu harisnyáját keresztöltéssel megstoppoltam.

SAMODÁNÉ Bravó, kisasszony. Míg a vacsorát megfőzöm, menjetek a szobába játszani. Beszélni szeretnék a Kilián nénival.

MÁRTA Kérd el tőle az osztálytudatát, azt mondja, hogy van neki! Gyere, Pista.

KILIÁNNÉ Na, mi újság, Juliska?

SAMODÁNÉ *(a sparthert mellett)* Semmi. Még nem szóltam az uramnak. Ma este fogom neki elmondani.

KILIÁNNÉ Mit félsz tőle, mint a jóistentől? Hiszen most már nincs szó a gyerektartásról. Most már csak örökbefogadásról van szó. Meg vagy te bomolva, Julcsa, hogy utánaszaladtál a gyereknek és bemondtad, hogy nem adod oda. Hiszen az csak megtiszteltetés, ha egy méltóságos asszony neveli a gyerekedet.

SAMODÁNÉ Az én gyerekemet én nevelem.

KILIÁNNÉ Azóta járt nálam az ügyvéd, elmondta a részleteket. Minden proli megnyalná az ujját, ha ilyen cukrot szopogathatna. Az ügyvéd mondja, hogy száz dollárt kapnátok.

SAMODÁNÉ Nem becsületes ember ez a maga ügyvédje, Kiliánné.

KILIÁNNÉ Nem becsületes? Ügyvéd.

SAMODÁNÉ Azzal ment el innen, hogy ha nem adom neki a bundát, nem adja be a keresetet. És mégis beadta.

KILIÁNNÉ Mert a javadat akarta.

SAMODÁNÉ Maga talán tényleg a javamat akarta, mikor rábeszélte, hogy pöröljem a Vekerdyt. De ez akkor volt, amikor a Jánost még halottnak gondoltuk. Rossz tanács volt.

KILIÁNNÉ Ki tehet arról, hogy hazajött?

SAMODÁNÉ Istenem-uram, maga úgy beszél, mintha baj lenne, hogy az uram hazajött.

KILIÁNNÉ Hát abból lett ez a zenebona.

SAMODÁNÉ Tönkretett engem ez az ügyvéd, aki csak keresni akar rajtunk.

KILIÁNNÉ Ügyvéd, keresni akar.

SAMODÁNÉ Egész héten készültem rá, hogy elmondom az uramnak. De éjszaka jött haza mindennap. Mert nagy revízió van a gyárban. Hazajött, megette azt a falat ételt, amit főztem neki és lefeküdt és aludt, mint a halott. És hajnalba megint ki a gyárba. Nem volt szívem. Se ellene, se magam ellen. Mert elkerget, ha megtudja. De ma nyilván korábban jön haza. Mindent elmondok neki.

KILIÁNNÉ Meg vagy gömolyödve, Julcsa? Az apaságot már nem kell elmondani, az már be van takarva.

SAMODÁNÉ Mindent kitakarok.

KILIÁNNÉ De hiszen az egészet elhallgathatod.

SAMODÁNÉ Maga azt hiszi, hogy ez a Ránki doktor elhallgatja, hogy odavitte a gyereket? És hogy az ügyvéd, ha látja, hogy nem keres, tartja a száját? És a vezérigazgató nem szól a Jánosnak?

KILIÁNNÉ Ha eddig nem szólt...

SAMODÁNÉ Mert most megy a nagy revízió. A János nem volt bent nála...

KILIÁNNÉ Hát... a jóisten adjon neked erőt ahhoz, hogy elintézd... *(Megy kifelé.)* Nini, a Klein Piroska!

PIROSKA Jó estét, Samodáné, jó estét Kiliánné...

SAMODÁNÉ Piroska, Piroska, hát maga még megvan? Visszajött? Hálaistennek! Nem öltek meg? Tessék leülni. Ide üljön, a sparthert mellé...

PIROSKA Köszönöm, nagyon kedves. Nem zavarom a munkájában?

SAMODÁNÉ Dehogy zavar! úgy örülök! Mit gondol, milyen kevesen kerültek haza? Azt hittük, maga is odaveszett. Honnan jön?

PIROSKA Németországból.

KILIÁNNÉ De mért olyan későn tetszett jönni? A háborúnak már másfél esztendeje vége. A többi zsidók már mind hazajöttek. Azt mondják, többen vannak, mint azelőtt.

SAMODÁNÉ Kiliánné, hogy mondhat ilyet, mikor annyi sok százezren elpusztultak!

KILIÁNNÉ Én nem olvastam meg őket. Azt mondják, hogy sokan vannak.

PIROSKA Nem tudtam előbb hazajönni. Apámat-anyámat elégették Auschwitzban, a két nővéremet Majdanekben.

SAMODÁNÉ Az egész családot kiirtották?

PIROSKA Ki. Engem munkára osztottak be. Iszonyú volt. De megúsztam. Aztán kórházban feküdtem, meggyógyultam.

SAMODÁNÉ Hálaistennek!

PIROSKA Ott tartottak ápolónőnek. Egy amerikai hadnagy belém szeretett és elvett...

KILIÁNNÉ Hát akkor mért van itt? Mért nem ment Amerikába? Én négykézláb elmennék oda.

PIROSKA Mikor hazarendelték, én nem kaptam beutazást. Aztán soká nem írt. Arra vártam. Aztán azt írta, hogy... De mindegy. Fölbontatta a házasságunkat.

KILIÁNNÉ De pénzt csak küldött, dollárt?

PIROSKA (*legyint*) Hazajöttem, mert jelentkezett egy unokanő vérem, hogy életben maradt.

KILIÁNNÉ Kár. Mert ott jobban megy a népeknek. Mindenütt jobban megy nekik, mint ebben a nyavalyás országban.

PIROSKA Én nem tudom, Amerikában hogy megy nekik. De amerre én hazautaztam, mindenütt nagyon rosszul megy nekik. És mindenütt haragszanak ránk, hogy túléltek a veszedelmet. Most az unokanővéremmel lakom, de mindenki, akinél a holminkat hagytuk, vasvillaszemekkel néz rám. A boltunkat nem adja vissza, akire ráhagytuk, a lakásunkat nem kapom vissza attól, akit beültettünk és ez ma este az utolsó vizitem. A többiek mind azt mondták, hogy a holminkat elvitték az oroszok.

KILIÁNNÉ Hát el is vittek mindent. Tőlem is elvitték, a magam holmiját is meg a zsidóholmit is.

SAMODÁNÉ Mitőlünk nem vittek el semmit. Pedig még csak kulcsa se volt a szekrénynek. Megvan még a szép bundája, Klein kisasszony. (*Bemegy a szobába.*)

KILIÁNNÉ Olyik helyről még a vánkoscihákat is elvitték. Nagy kivétel az, hogy a Samodáné visszaadja.

SAMODÁNÉ (*kijön, a bundával*) Talán egy kicsit megmolyosodott. De azért szép meleg lesz télen.

PIROSKA (*tapogatja a bundát, feltépi a bélését, felsikolt örömeiben*) Megvan! Megvan! A fülbevalóink és a gyűrűink megvannak. Drága Samodáné, nagyon-nagyon szépen köszönöm!

KILIÁNNÉ Látod, Julcsa, szépen megköszöni. Érdeemes volt négy esztendőn át tutujgatni.

PIROSKA (*megérti*) Itt egy kis rubint gyűrű, tessék elfogadni!

SAMODÁNÉ Csak tartsa meg, amije megmaradt, kisasszonyka. Magának most szüksége lesz rá. Nem volt semmi fáradságunk a bundával.

PIROSKA (*fölkel, menni készül*) De igazán szívesen adom.

HARÁMI (*bejön*) Jó estét. Bocsánat, Kiliánéhoz jöttem, hogy megkérdezzem... Mert maguk vademberek.

PIROSKA Jó estét, Samodáné még egyszer: nagyon szépen köszönöm.

HARÁMI Ez volt az a bunda? Ez volt az? Látja, Samodáné, ha ezt akkor ideadta volna, az ügy már régen el volna intézve, maguk megkapták volna a pénzt. És az ura már belenyugodott volna.

SAMODÁNÉ Mért tetszett ezt csinálni velem? Mért nem kérdezte meg, mielőtt beadta a keresetet, hogy akarom-e még?

HARÁMI Ugyan, lelkem, mit sopánkodik? Ha magától függene, maga már el is rontotta a boltot. Remélem, a kedves urának, aki übé-elnök, több esze lesz. Azért jöttem, hogy megtudakoljam, meddig fog ez az ügy még a levegőben lógni? Közben én három hónapig külföldön tartózkodtam s mihelyt hazajöttem, be akartam nyújtani a keresetet. De előbb elnéztem a vezérigazgató úr lakására, és ott peren kívül öt perc alatt elintéztem, hogy...

SAMODÁNÉ Azt tetszett mondani, hogy ez egy nagyon nehéz ügy ...

HARÁMI Ö... Másik ügyvédnek nehéz lett volna... De én megtaláltam a formát, amibe azonnal belementek... Ön azonban elszaladt onnan, és egy hét óta egy ige választ nem kaptam a kedves férjétől...

SAMODÁNÉ Mert még nem beszéltem vele...

HARÁMI Mit van ezen mit beszélni? Vekerdy Öméltósága az apaságot nem ismeri el. Nem fél a botránytól, hajlandó a törvény előtt megesküdni, hogy egy ujjal sem nyúlt magához...

SAMODÁNÉ Ó, a tűzrevaló! Megesküszik?

HARÁMI Meg. Ezzel az apasági kereset megbukott. De az én ékesszólásomra hajlandó a gyermeket örökbe fogadni, és ajándék fejében száz dollárt, nyugta ellenében kifizetni. Ebből nekem, megállapodás szerint, ötven jár. Maga ugyan elrontotta az ügyet, de még rendbe hozhatja, ha az urával aláírhatja a nyugtát. Itt van a nyugta, elhoztam magammal. Csak ide a sarokba.

SAMODÁNÉ Tegye el azt a nyugtát. Maga nem fog keresni se az én szégyenemen, se azon, hogy az uram, ha megmondom neki, el fog kergetni a háztól.

HARÁMI Hát megdicsérni nem fogja. De lesz annyi esze, hogy ha a zabigyerekért ötven dollárt zsebre tehet, azt nem fogja az ablakon kihajítani. Nem olyan időket élünk. És figyelmeztetem, hogy hiába akarja az esetet titokban tartani, én elmegyek hozzá a gyárba, és töviről hegyire elmondom neki.

SAMODÁNÉ Már mehet is az ügyvéd úr, mielőtt a mosogató ronggyal kiverem. De hogy elmondja, arra nem lesz szükség, mert a gyereket maga nem fogja megkapni tőlem. Ott az ajtó, ügyvéd úri

HARÁMI Nana, kérem. Elmegyek én magamtól is. Nézd csak, Csicsinkó úr, aki nem hitte el, hogy a gyereket Öméltóságához viszik. Most már elhiszi?

SAMODÁNÉ Ki innen! (*Harámi kiszökken.*)

CSICSINKÓ Kidobtad ezt a varangyot? Jól tetted. Bár sose kezdtünk volna vele!

HARÁMI (*visszadugja a fejét*) Kiliánné, maga még marad?

KILIÁNNÉ (*sötéten*) Maradok. De Csicsinkó úr is későn bánkodik. Olyan nagy okos ember, mozgalmi ember, mért hagyott bennünket belemenni a pocsolyába?

SAMODÁNÉ Hagyja ezt, Kiliánné. Ne bántsa a Csicsinkó bácsit, örülök, hogy elnézett hozzánk. Mért jön olyan ritkán? Múlt hét óta, mikor kölcsönadta a Mártikat a Ránki doktornak, nem volt nálunk. Nem érdeklik már a gyerekek?

CSICSINKÓ Dehogynem, Julcsám. Itt lennék én minden este. De, őszintén bevallom, félek attól, amit csináltunk. A fene egye meg a pártomat.

KILIÁNNÉ A pártját? Mi köze ehhez a pártjának?

CSICSINKÓ Ehhez maga nem ért, ebbe ne kotkodáljon bele.

KILIÁNNÉ Nana! Most még gorombább, mint mikor itt lakott.

CSICSINKÓ Neked meg kellene értened, Julcsám, két hónap óta magad is kommunista vagy. Nem maradhat az ember büntetlenül a szocdemek között a mi mai időnkben.

SAMODÁNÉ Ennyire én még nem értek a politikához. Munkáspárt az egyik is, a másik is.

CSICSINKÓ Igen, fiam, de az egyik, a szocdem, tele van kétséggel és bizonytalansággal, nem hiszi el, hogy ez a demokrácia tartós, hogy ezért csakugyan mindent föl kell áldozni. És folyton a polgárság felé pillog, hogy azokkal jóba kell lenni, nem szabad szakítani. És most, látod, itt ez a marhaság, amit elkövettünk.

SAMODÁNÉ Hiszen nem mi követtük el, hanem...

CSICSINKÓ Hanem ki?

SAMODÁNÉ Hanem... az ügyvéd.

CSICSINKÓ Eridj már, aki ügyvédhez nyúl, annak tudni kell, mihez nyúlt. Hát persze, hogy az ügyvéd csinálta, de ki mondta neki, hogy csinálja? Mi mondtuk neki.

KILIÁNNÉ Ez így is van.

CSICSINKÓ Maga csak hallgasson, magánál nem tudom, nem kötött-e ki magának percentet az ügyvédnél?

SAMODÁNÉ De Csicsinkó bácsi!

KILIÁNNÉ Hogy mondhat ilyet? Nem fél, hogy megveri az isten?

CSICSINKÓ (*gőgösen*) Régi szocdem nem hisz istenben.

KILIÁNNÉ Hát akkor majd én verem le a ciroksepríivel a képéről a borostát.

CSICSINKÓ Maga csak ne verekedjen, Kiliánné. Maga is benne van a főzőcskében. Én is benne vagyok.

KILIÁNNÉ Na és ha benne vagyok? Rosszban vagyok benne? Én is azt akarom, hogy a munkásosztálynak jobban menjen. Nem nézhettem, hogy a gyerekek a fölszabadulás után jobban éheznek, mint azelőtt. És azt gondoltam, hogy jobb, ha a királykisasszonyból úrilány lesz és ennek a söprűnyél-asszonynak meg a Pistinek is lesz ennivalója. Ezt akartam, mikor a Julcsa férje még halottnak számított, és ezt akarom ma is, amikor olyan eleven, hogy soha sincs itthon. Ma szombat este van, hol az urad, Julcsa? Üzemi ülésen, pártülésen vagy népgyűlésen? Lesz abból kenyér? Lesz nyavalyakórság. Az lesz, hogy visszajönnek az urak, az uradat felakasztják, és tik éhen döglötök! (*Kimegy, becsapja az ajtót.*)

SAMODÁNÉ Na, ezt nagyon megharagította, Csicsinkó bácsi.

CSICSINKÓ Meg hát, mert nagyon haragszom magamra. Az isten verje meg a hitemet...

SAMODÁNÉ Régi szocdem nem hisz istenben.

CSICSINKÓ Eh, fiam, én már abban is hiszek. Csak a mi dolgainkban nem hiszek. Szocdem vagyok én a kisujjam porcikájáig.

SAMODÁNÉ De mit jelent az, Csicsinkó bácsi?

CSICSINKÓ Hogy ha öt-hat lépésre előre visznek a kommunisták, akkor elakadok. Nem látom az utat, nem látom a jövőt. Fölosztottuk a földet, tudom, de én csak azt látom, hogy mennyi csirkefogónak hagytuk meg a háromszáz holdját. A munkásság fölépítette a gyárunkat, de én csak azt látom, hogy visszaadtuk a Vekerdyeknek. üzemi bizottságunk van, de én csak azt látom, hogy az elnökét korrupció miatt el kellett csapnunk. És most látom, hogy az urad, mint übé-elnök, hogyan csatázik, most egész héten nagy revíziót csinált, de én nem hiszem, nem hiszem, nem hiszem, hogy ő fog győzni, mert tudom, hogy ez a Vekerdy mindent el tud intézni a minisztériumokban.

SAMODÁNÉ A János nem hagyja magát.

CSICSINKÓ És mi ezt a gyerek-ügyet elébe dobtuk akadálnak. Összedül a családja, és úgy fest, mintha meg akarta volna zsarolni ezt az igazgatót. És mit csináljon, szegény, ha mink elindítottuk ezt az izét? És mért ne indítottuk volna el, mikor úgy nézett ki, hogy ebből kenyér lesz a családjának?

SAMODÁNÉ Én nem akartam. Én nem adtam oda a bundát, amit az ügyvéd előlegbe kért. Én azt hittem, nem adja be a keresetet.

CSICSINKÓ Dehogynem indítottuk el! Kiadtuk a szégyenedet az ügyvednek. Hogy hihettük, hogy nem akar pénzt csinálni belőle? Azért ügyvéd!

SAMODÁNÉ El fog kergetni a János, el fog kergetni.

CSICSINKÓ Hát mit csinálhat egyebet? Szegény embernek is van becsülete.

SAMODÁNÉ *(az ajtóhoz megy)* Gyerekek, gyertek, itt a vacsora!

PISTA, MÁRTA *(bejönnek)* Jó estét Csicsinkó bácsi.

MÁRTA Csicsinkó bácsi, hozott valamit?

CSICSINKÓ Meg akartam csinálni az autódat, királykisasszony, de apád elvette, hogy rugót tesz bele, és akkor magától is tud szaladni.

MÁRTA Éljen! éljen! mégis lesz autóm, pedig itthon maradok!

SAMODÁNÉ Gyerekek, ma utoljára van csak krumplileves vacsorára.

PISTA Van kenyér is?

SAMODÁNÉ Van. szép, friss kenyér van.

PISTA Akkor meg lehet enni a krumplilevest is.

MÁRTA De anyuka, tegnap azt ígérted, hogy ma este hús is lesz.

SAMODÁNÉ Holnap, gyerekek, holnap lesz a húsnap. Mert nagyon későn kaptunk az ÚJ pénzből előleget. És mire eljöttem a gyárból, már be voltak csukva a boltok. És piac szombaton csak kettőig van. De holnap talán még borjúhúst is tudok venni az új pénzen. Kiadja a mézárós, hátul, az udvarra. Borjusült lesz, királykisasszony... *(Elfordul, halkán.)* Ha még itt leszünk.

PISTA Mutasd az új pénzt, anyuka!

SAMODÁNÉ *(tálal, aztán odaad egy forintot.)*

MÁRTA Jé, ezüstpénz, igazi ezüstpénz!

PISTA A tanító úr mondta, hogy nem ezüst, csak alumínium. *(Feldobálja, megköpködi.)* Apád-anyád idejőjjön! Ebből most sok lesz a munkásosztálynak!

CSICSINKÓ Jaj, fiam. Nem is kellene sok. Csak elég kellene. De az se lesz. Attól félek én, hogy Magyarországon már soha tisztességes munkabérek nem lesznek.

SAMODÁNÉ Csicsinkó bácsi, maga is úgy beszél a gyerekekkel, mint a Kiliánné.

CSICSINKÓ *(a saját szájára üt)* Igazad van, Julcsám, igazad van. De mit csináljak magammal, ha már ebbe se hiszek? Ki kellene engem fordítani egészen.

SAMODÁNÉ Nem vállalja már a szabó, Csicsinkó bácsi. Nem elég friss az anyag.

JÁNOS *(bejön, egy kis fehér csomag és egy nagyobb van a kezében)* Megjöttem, gyerekek, jó estét!

SAMODÁNÉ Jó estét!

GYEREKEK *(fölkelnek, apjukhoz futnak)* Jó estét, apuka, jó estét.

MÁRTA *(fölkúszik rá, megcsókolja)* Jaj, de szépen meg vagy borotválva! Olyan sima az arcod!

JÁNOS Két ülés közt megberetválkoztam, a stabili örömére!

MÁRTA És hoztál is valamit?

JÁNOS Persze, hogy hoztam. Jó estét, Csicsinkó elvtárs! Szép, hogy elnézett hozzánk! Mióta nem lakik nálunk, lenéz bennünket.

CSICSINKÓ Itt voltam a múlt héten is, mikor...

JÁNOS Mikor?

CSICSINKÓ Mikor nem voltál itthon. Majd a Julka elmondja. Megyek is már. Tudom, hogy szeret az ember a családjával egyedül maradni.

JÁNOS Maga nyolc év óta a családhoz számít. Meghívom vacsorára (nevet), ha van

valami vacsoránk.

SAMODÁNÉ Egy tányér krumplileves neki is jut.

JÁNOS *(kedvesen)* Csak krumplilevest főztél, mikor kezdedben a Dárius kincse, az új pénz?

SAMODÁNÉ De nem lehetett bevásárolni már. Későn adták ki az előleget a heti bérre.

JÁNOS De a végén kiadták, nem? Elég bajomba került. A főkönyvelő nem tudott bemenni a Nemzeti Bankba. Az alkönyvelőnek a bérlistát kellett összeállítani, a mellékkönyvelőnek nem volt igazolványa. Vekerdyvel nem lehetett beszélni, mert a minisztériumba szaladt. De a végén kiverekedtük. Ki bizony, öt forintot pro koponya!

SAMODÁNÉ Üljetek le.

JÁNOS Leülünk. És megesszük az utolsó inflációs vacsorát. De azért megünnepeljük a stabilit. Hoztam a gyerekeknek a kocsmából egy pár igazi, valódi virslit. *(Kipakolja.)* Tessék!

MÁRTA Ez virsli?

PISTA Éljen a virsli! Én már láttam ilyen görbe húst. A Szerencsi, akinek a papája textillel feketézik, hozott egyet az iskolába. De az csak egy volt, ez még kettő!

JÁNOS Ezt úgy híjják, hogy egy pár. Mint a harisnyát, vagy a kesztyűt. Juliskám, csak egy kicsit meg kell melegíteni, mert meg van főzve már. Nyersen nem akarta ideadni. Akkor nem számíthatott volna érte egy forint húszat.

SAMODÁNÉ Jézus Mária. Egy forint húszat adtál ki az öt forintodból egy pár virsli-re? Vagy te többet kaptál?

JÁNOS Nem. Előlegbe mindenki csak öt forintot kapott. Hiába akartak az übének és a vezető munkásoknak tízet adni, nem engedték meg.

SAMODÁNÉ Pedig, istenem, ránk fért volna.

JÁNOS Nem engedték. Abból megint szájalás lett volna. A hét folyamán kifizetik az egész bért új pénzben és most már komoly különbség lesz a bérekben. Nagy difi lesz, ha a melós hatvan vagy hetven forintot keres meg egy héten. Rendbe jövünk mink, gyerekek, rendbe!

PISTA A főtisztelendő úr azt mondta a hittanórán, hogy imádkozzunk a forintért, mert annak csak az imádság lesz az alapja.

JÁNOS Ravasz ember a ti papotok, Pistikém. De nem szabad elhinni, amit mond. Lesz a forintnak más alapja is, mint az imádság.

PISTA Mi a pénz, apuka?

CSICSINKÓ A pénz az értékcsere eszköze, ezt még fiatalkoromban tanultam.

PISTA És mi az értékcsere?

CSICSINKÓ Az a kereskedelmi forgalom.

PISTA És mi a kereskedelmi forgalom?

JÁNOS Na, most mondja, Csicsinkó bácsi, hogy a kereskedelmi forgalom az a társadalom vérkeringése... Pistikém, egy este, majd ha ráérek, elmagyarázom neked, mi a pénz.

PISTI Te tudod, apuka?

JÁNOS Tudom, fiam.

PISTA Te mindent tudsz, apuka?

JÁNOS Nem, fiam, nem tudok mindent, de annyit tudok, hogyha a munkánk jó lesz, akkor

a forint is jó lesz. Ha a munkánk elromlik, akkor a forint is elromlik.

SAMODÁNÉ Ilyen egyszerű ez, János?

JÁNOS Ilyen egyszerű, Juliskám.

SAMODÁNÉ De hiszen eddig is dolgoztunk. Az arcunk verejtékével dolgoztunk.

JÁNOS De eddig csak a helyreállításon dolgoztunk. És a régi pénzünk alapját elvitték a németek és széjjellődözték a levegőbe. És ami megmaradt, azt kivitték az urak külföldre.

SAMODÁNÉ Külföldre, János? De hiszen a mi urunk külföldről jött haza és visszaadták neki a gyárat, amit mi állítottunk helyre.

CSICSINKÓ Az ám, János, hol itt a szocializmus?

JÁNOS Azt is megmondom nektek, ha a gyerekek előbb szépen lefeküdtek.

PISTA De mi is szeretnénk hallani.

MÁRTA Apu, a virsli az már szocializmus?

JÁNOS A virsli kislányom csak jó, de még nem szocializmus. Menjetek lefeküdni.

PISTA Te mindig olyan szépeket meséltél az Oroszországról.

JÁNOS Igen, de most már kilenc óra elmúlt, Oroszországban már tizenegy óra van, már régen alusznak a gyerekek. Itt az autód, királykisasszony, most ha felhúzzák, magától szalad.

MÁRTA Muti, muti!

JÁNOS Egyszer megmutatom, aztán lefekvés. *(Felhúzza a rugót, letérdel, a gyerekek köréje, az autó szalad.)*

PISTA Éljen! Ez már szocializmus!

MÁRTA A mi apukánk a szocializmus!

SAMODÁNÉ Na gyerekek, szépen bemenni, ott a mosdótál, megmosni a kezeteget, fületeket, lefeküdni. *(Viszi őket.)*

MÁRTA *(visszafordul)* Holnap kiviszél bennünket a ligetbe?

JÁNOS Ki, ki, kislányom.

MÁRTA Felültetsz a hullámvasútra?

JÁNOS Fel, fel, kislányom! Jóccakát! Szép álmokat.

CSICSINKÓ Na, én is elnézek haza...

JÁNOS Csicsinkó, mit szól, hogy megtaláltuk a nyersanyagot? Hat pinceraktár van tele alumíniumlemezekkel! És az új automatákat, amiket 43-ban hoztak be Németországból. Mind megvan, még csak meg se rozsdásodtak. Olyan edényt fogunk előállítani, hogy a háziasszonyok fél lábra állnak örömben.

CSICSINKÓ Ésa Vekerdy olyan vastagra hízik...

JÁNOS Hogy el se fog férni a gyárban.

CSICSINKÓ Na, megyek már, megyek már, köszönöm a vacsorát...

KILIÁNNÉ *(bejön)* Bocsánat... csak benéztem, hogy a Samoda úr itthon van-e már? Nem szokott ilyen korán idehaza lenni.

JÁNOS Itthon vagyok én, amikor lehetek.

KILIÁNNÉ Mit ér az, amikor sohase lehet? Mindig csak a mozgalom meg a mozgalom...

JÁNOS Es azt maga nem szereti, Kiliánné?

KILIÁNNÉ Nem, én azt nem szeretem. Nem jön ki belőle semmi jó. Se azelőtt, se most. Mert az urak azért urak. Most is azok. Én tudom, hogy a Samoda úrnak ezentúl

nehéz lesz a sorsa...

JÁNOS Kiliánné, honnan veszi ezt a csacsiságot a stabilizáció napján?

KILIÁNNÉ Hát az ügyvédtől.

JÁNOS Micsoda ügyvédtől?

KILIÁNNÉ Hát aki az egész ügyet eszközölte... De azért mégis disznóság, amit a Csicsinkó mondott, hogy én percentet kapok utána.

JÁNOS Micsoda percentet?

KILIÁNNÉ A Harámi doktortól. Nem olyan gazember az, amilyennek most látszik, amikor kicsit le van csúszva. Minket nagyon tisztességesen megvédett.

JÁNOS Nem értem, Kiliánné. Mert kellett magukat megvédeni?

KILIÁNNÉ Mert mikor a zsidó holmit eladtuk, akkor a zsidók az uramat följelentették, és törvény elé vitték. És el is nyomta az uramat a törvény, ez a híres demokrácia, de odajön hozzám az ügyvéd a törvényszék folyosóján, és ajánlkozott, hogy megvédi az uramat a NOT-nál, csak hadd fellebbezzem az ügyész súlyosbításért. És az uramat föl is mentették. És egy vasat se kért.

CSICSINKÓ Ingyen védte meg az urát? Ez az ügyvéd? Kinek meséli ezt?

KILIÁNNÉ Ingyen védte, lehet mondani. Csak aztán, ha honoláriumba kapott valami holmit vagy ékszert, amit ő maga nem mert eladni, akkor mink adtuk el. Hát ez a mi összeköttetésünk.

CSICSINKÓ És ezt az ügyvédet eresztette maga ránk?

JÁNOS Csicsinkó bácsi, maga tudja, miről beszél a Kiliánné? Kire eresztette rá az ügyvédet?

CSICSINKÓ Rám meg a Juliskára. De esküszöm, hogy kapni akart belőle.

KILIÁNNÉ Ezt ne tessék mondani! Ezt ne! Nekem is van becsületem. Én nem tehetek róla, hogy a Julcsa nekem nyolc évvel ezelőtt elmondta a titkot. Én meg is őriztem, úgy mint maga, híres szervezett munkás. Csak amikor az ügyvéd nálam volt, hogy nem tudok-e valami ügyet, akkor kérdeztem meg, nem tudna-e a gyerekügből pénzt csinálni, mert maguk, maga is Csicsinkó úr, itt ültek és éheztek.

JÁNOS Micsoda gyerekügről beszél?

KILIÁNNÉ Arról, hogy a Mártika a Vekerdy gyereke.

JÁNOS *(megkapja és megrázza Kiliánnét)* Kié? Mit mond maga?

KILIÁNNÉ A méltóságos úré... És az ügyvéd azt mondta, hogy annyi pénzt ás ki belőle, hogy mind megélhetnek... Gondoltam, erre jó lesz az ügyvéd. És a Csicsinkó úr nem mondta, hogy ne csináljuk.

SAMODÁNE *(kijön a szobából)* János, mért bántod a Kiliánnét?

JÁNOS Nem bántom már *(elereszti)*. Nekem nem mondatok, nekem nem!

KILIÁNNÉ Mért mondtam volna? Gondoltam a Csicsinkó úr, a nagy mozgalmi ember tudja, hogy kell-e szólni vagy sem. Nem vagyok én rossz asszony, tessék elhinni, ha nincs is osztálytudatom. Jóccakát kívánok... *(El.)*

JÁNOS *(elkomorodva)* Jóccakát.

CSICSINKÓ Én is megyek, János. Ne bántsd a feleségedet. Tisztességes asszony az. *(Kihúzódik.)*

JÁNOS Felforrt bennem az indulat... Megráztam a Kiliánnét. Azt hittem, hogy hazudik.

SAMODÁNE Nem hazudott, János...

JÁNOS Nem hazudott? Nem hazudott?

SAMODÁNÉ Nem, János. Ma este akartam neked mindent elmondani.

JÁNOS Hát gyere, ülj le... Jaj, micsoda szenny ez!

SAMODÁNÉ Tudom, hogy elkerget magától... *(A köténye sarkával törli a szemét.)*

JÁNOS Ne sírj, fiam. Azzal nem segítünk magunkon. Mondd el szépen sorjában, mi történt ezelőtt nyolc esztendővel.

SAMODÁNÉ Hát az igazgató nem mondta el, hogy mit akartunk tőle?

JÁNOS Nem. Az igazgató egész héten rám se nézett, amíg a nagy revíziót csináltuk. Neked kell ezt elmondanod. És kellett volna... ezelőtt nyolc évvel.

SAMODÁNÉ Akkor már akkor elkergetett volna...

JÁNOS Hát... ha urak szajhája lettél...

SAMODÁNÉ *(felforr)* Nem lettem. Nem voltam. Elmegyek a háztól, de ne beszéljen így velem. Hűséges asszonya voltam tizenegy éven át!

JÁNOS És a gyerek?

SAMODÁNÉ Az akkor volt, harmincnyolcban, mikor magát bevitték. Szeptemberben. A méltóságos úr még nem volt ilyen öreg...

JÁNOS Nincs most méltóságos úr... A szeretője lettél? Viszonyod volt vele? Hogy keveredtél Össze vele?

SAMODÁNÉ Jézus Máriám, hogy gondol ilyet! Mondom, hogy szeptemberben volt. Maga a rendőrségen. Én takarításból éltem, és a Csicsinkót idevettem lakni hozzánk. Mert kicsi volt a kereset, nagyon kicsi. És a Pista már két éves volt, etetni kellett... Magát lefogták, bevitték a Zrínyibe. És itthon házkutatás volt, föltúrták az egész lakást, és ordítóztak, hogy mutassam meg, hol vannak a titkos iratok, még a pincénkbe is lementek, hogy nincs-e ott a nyomda. A Csicsinkó meg mindennap rettegett, hogy maga bemondja, hogy tőle kapta a röpcsit.

JÁNOS Ezt tudom. Ezt elmondtátok, mikor kijöttem, de egyéb semmit. Semmi egyebet.

SAMODÁNÉ Egy ideig megpróbáltam ételt bevinni a Zrínyibe. De nem fogadták el. Azt mondták, politikainak nem jár kívülről koszt. De a tolvajok és betörők hozzátartozóitól elfogadták.

JÁNOS Hát ez így volt... Az elvtársak ezt is elfelejtették...

SAMODÁNÉ Akkor tanultam meg, hogy munkásnak lenni rosszabb, mint betörőnek.

JÁNOS Kommunista munkásnak mindenesetre rosszabb volt.

SAMODÁNÉ Az ötödik héten jött hozzám egy leány, azt mondta, a Vörös segélytől, és adott egy kis pénzt, és én főztem egy jó ebédet és megpróbáltam bevinni... A sorban ott beszéltek, hogy nagyon verik a politikaiakat, de a betörőkhöz nem nyúlnak. Azt hittem, csak ijesztgetni akarnak. De akkor – egyszer – elfogadták az ételt, és csomagban kiadták a fehérneműdet, hogy hazavigyem, kimosni. És akkor láttam, hogy az inged meg a harisnyád csupa vér.

JÁNOS Mert drotkorbáccsal verték a hátunkat meg a talpunkat.

SAMODÁNÉ Napokon át sírtam... A hetedik héten alig volt már mit ennünk. A Csicsinkó adott valamit a lakbéren fölül is, de akkor még neki is volt valami asszonya, az vitte el a keresetét.

JÁNOS Jóember volt a Csicsinkó, de mindig nagy csacsi.

SAMODÁNÉ A nyolcadik héten aztán a Kiliánnét hívták, menjen ablakot mosni az igazgató úrhoz. És a Kiliánné engem küldött maga helyett, mert, azt mondta, énám jobban rám fér az a négy pengő kereset.

JÁNOS Szóval így kerültél bele?

SAMODÁNÉ Így. Nem rosszból tette a Kiliánné. Igazán azért küldött, hogy keressem meg a napszámot.

JÁNOS No mindegy, fiam, mondd tovább.

SAMODÁNÉ És én elmentem és megpuoltam az ablakokat, úgy, ahogy kell, előbb mosóronggyal, aztán szép fehér papírral, amit a konyhában adtak. Mikor a dolgozószobában álltam a létrán, bejött az igazgató úr, és elkezdett az íróasztala mellett dolgozni. És beszélgetett velem, elmondtam a sorsunkat, és úgy tett, mint-ha figyelne a szavamat. Aztán lehívott a létráról, elkezdte simogatni a fejemet, és én sírtam, és ő elmondta, hogyha ő akarja, magát kiengedik a vizsgálati fogságból... És elkapott... Nem mertem ellenkezni... így történt.

JÁNOS (*hallgatás után*) Szóval: miattam történt?

SAMODÁNÉ (*némán rábólint.*)

JÁNOS És a Mártika?

SAMODÁNÉ Mikor maga egy hónap múlva kijött a fogságból, akkor én már tudtam, hogy viselos vagyok, de nem mertem szólni, féltem, hogy maga leüti az igazgatót... Úgyis olyan nehezen vették vissza... Mikor a Mártika megszületett, azt mondtuk, hogy nyolchónapos gyerek. De nem volt az. Rendes, kilenchónapos gyerek volt, nagyon szép, rendes kislány, és mert maga nagyon szerette, én se tudtam haragudni rá.

JÁNOS Gyerekekre nem lehet haragudni. Többször nem voltál az igazgatónál?

SAMODÁNÉ Nem is láttam többször.

JÁNOS És így történt, ahogy' elmondtad?

SAMODÁNÉ Így. Esküszöm az egy élő istenre.

JÁNOS Hagyd, fiam, az istent, nincs annak köze a munkások dolgához.

SAMODÁNÉ És amikor a Mártika nőtt, én mindig megijedtem, mikor kiütközött rajta, hogy nem közülünk való. A haja olyan finom volt, mint a selyem...

JÁNOS Ha mossák a gyerek haját, akkor minden gyereké finom.

SAMODÁNÉ És olyan kis keze volt, és úgy tudott kényeskedni, hogy a Kiliánné elnevezte királykisasszonynak...

JÁNOS Kis keze van minden gyereknek, amíg nem dolgozik, és ha kényeztetik, hamar lesz belőle királykisasszony... És hogy jutott eszetekbe a gyerektartás, teljes nyolc esztendő után?

SAMODÁNÉ Mert azt hittük, hogy te odavesztél Oroszországban. És nagyon-nagyon rosszul ment a sorunk. Hiszen látod hogy élünk. Kiliánné mondta, hogy most itt a demokrácia...

JÁNOS Mégis jó valamire Kiliánnénak is a demokrácia.

SAMODÁNÉ És Csicsinkó is azt mondta, hogy ez az igazi osztályharc, fizessenek a gazdagok.

JÁNOS (*a fejéhez kap*) Jézus Mária!

SAMODÁNÉ A Kiliánné azt mondta, hogy az ő ügyvédje megnyeri a port, mert az ügyvéd azt mondta, hogy nem is lett volna pör...

JÁNOS Persze, csak zsarolás lett volna.

SAMODÁNÉ Nem, az se lett volna. Mert az ügyvéd, mikor megtudta, hogy nálam van a Klein Piroska bundája, azt kérte előlegbe.

JÁNOS (*felugrik*) De te nem adtad?

SAMODÁNÉ Nem, persze, hogy nem. És akkor az ügyvéd azt mondta, hogy keressek magamnak másik ügyvédet. És azzal ment el, hogy nem adja be a keresetet.

JÁNOS Hol a Klein Piroska bundája?

SAMODÁNÉ Ma vitte el, és megtalálta benne a belevarrt ékszereit.

JÁNOS Ez jó, ez nagyon jó!... És te hogy' gondoltad, mi lesz most? Én, a Vekerdy-gyár übé-elnöke tartásdíjat fogadok el az igazgatótól?

SAMODÁNÉ Nem tartásdíjról van már szó. Örökbe akarja fogadni a gyereket.

JÁNOS A mi gyerekeinket?

SAMODÁNÉ Az ügyvéd csinálta ki... De én megmondtam, hogy nem adom a gyerekeimet, és hogy mindent elmondok neked, és ha te azt gondolod, hogy széjjelbontottam az életünket, akkor én elmegyek tőled a Mártikával és itt hagyom neked a Pistit. Te azt mondod, hogy ezentúl jobban fog menni a dolgozónak. El fogom tartani magunkat...

JÁNOS És velem mi lesz?

SAMODÁNÉ Te veszel magadnak egy másik asszonyt. Kapsz is biztosan.

JÁNOS Hát... ha keresek, mert most éppen az a gondom, hogy asszonyt keressek, akkor kapok. De keresek-e?

SAMODÁNÉ Nem élhetsz egyedül. Kell, aki főzön, mosson rád, kell, aki melléd bújjon, ha nagyon elgyötörtén jössz haza a gyárból...

JÁNOS Idehallgass, Juliskám. Miközben elmondtad ezt a történetet, folyton azt kérdeztem magamban, hogy én most másképp érzek-e irántad, mint azelőtt? Amikor még nem tudtam, hogy egyszer, valamikor, nagyon rossz időkből, munka közben baleset ért. De én nem érzek másképp. Ezek olyan úri tragédiák. De mi nem vagyunk urak. Bár az urak ránk diktálták az erkölcsüket. Hát persze, hogy Oroszországban, amikor már kijártunk a táborból, volt nekem asszonnyal dolgom... De azért mindig az kószált a fejemben, hogy *neked* idehaza, mégse szabad. Ilyenek vagyunk.

SAMODÁNÉ Ó, Jánoskám, soha, amíg távol voltál, férfi meg csak eszembe se jutott...

JÁNOS Juliskám, én becsületes asszonynak ismerlek, s nem gondolom, hogy elveszett a becsületed, mert ez a... ez a disznó egyszer hozzád nyúlt. A fogságom ideje alatt sem volt senkid. Az én asszonyom maradtál, még akkor is, amikor halottnak hittél...

SAMODÁNÉ Jaj, Jánoskám, olyan leromlottan, ahogy én most vagyok, kinek kellettem volna?

JÁNOS Szegény embernek sovány az öröme. Most talán meghizlaljuk egy kicsit.

SAMODÁNÉ De a Mártika tényleg nem a te gyereked.

JÁNOS Nem érzem, hiába mondod, úgy játszottam vele, mintha az enyém lett volna, úgy neveltem, amikor időm volt, mintha az enyém lett volna. És most egyszerre nem az enyém? A föld azé, aki műveli. A gyerek azé, aki neveli. Nem adhatom én oda az én kislányomat, akire olyan vágyakozva gondoltam négy teljes esztendő alatt... ügyvédeknek, uraknak. (*Bemegy a szobába.*)

SAMODÁNÉ János, hová mégy?

JÁNOS Megnézem a gyerekeimet.

VEKERDY (*benyit*) Nem tudom, jó helyen járunk-e? Bocsánat, itt lakik Samoda János úr?

KERECSÉN Jó estét kívánok.

SAMODÁNÉ Itt lakik, kérem, őt tetszik keresni, vagy engem?

VEKERDY Az urát, jóasszony.

KERECSÉN Ön már a múlt héten nyilatkozott az ügyben.

SAMODÁNÉ És önök most vele is beszélni akarnak?

KERECSÉN Sürgős üzleti dologban.

SAMODÁNÉ Nem üzlet az én gyerelem. Nem adom, nem adom.

VEKERDY *(türelmetlenül)* Jó, kérem, ez már az ön dolga. De nekünk egyéb elintéznivalónk van a kedves férjével. Elnézést kérünk, hogy a családjá körében zavarjuk. Vagy még nem jött haza?

SAMODÁNÉ *(az ajtóhoz megy)* János, a vezérigazgató úr van itt.

JÁNOS *(az ajtóban)* Kicsoda?

KERECSÉN A vezérigazgató úrral voltunk bátrak idefáradni.

JÁNOS Bocsánat, hogy csak ingujjban vagyok. Nem tudtam, hogy szerencsém lesz az urakhoz. *(Fölyveszi a kabátját.)* Tessenek helyet foglalni. Juliskám, menj be a gyerekekhez. Ébren vannak még.

(Vekerdy és Kerecsen leülnek.)

JÁNOS Azt hiszem, tudom miről lesz szó. De ön, ügyvéd úr, ön is tudott a pincéinkben levő nagy alumínium- lerakatról?

KERECSÉN *(bizonytalanul)* Nem, kérem, én csak a gyár jogi ügyeivel foglalkozom.

VEKERDY Az alumínium-lerakatról mindenki tudott...

JÁNOS Mindenki?

VEKERDY Aki a gyár ügyeivel foglalkozott...

JÁNOS Én most már harmadik hónapja foglalkozom a gyár ügyeivel, de nem tudtam róla. s a gyár leltárában nyoma sem volt.

KERECSÉN Nyilván a könyvelés tévedése folytán.

JÁNOS A raktáros havi tíz dollárt kapott, hogy ne jelentse a könyvelésnek.

VEKERDY Félreértésekről van szó... Méltóztassék meghallgatni az ügyvéd úr előadását.

JÁNOS De ez nem jogi ügy. Bár nyilván lesznek jogi követ kezmenyei is. Tessék, ügyvéd úr.

KERECSÉN Ön nagyon jól ismeri vezérigazgató urunk szociális felfogását...

JÁNOS Ismerem.

KERECSÉN Amely az elhurcolásból hazakergette, hogy a demokrácia jegyében átvegye a nagy vállalata vezetését.

JÁNOS Tudom, tudom.

KERECSÉN Ön, mint az üzemi bizottság elnöke, élesen a vezér- igazgató úr személye és gesztiói ellen működött, nyilván úgy véelve, hogy erre az üzemi bizottságokról szóló rendeletek önnek jogot adnak.

JÁNOS Azt hiszem, hogy ezt ön nem vonja kétségbe.

KERECSÉN Az én jogi véleményem ebben az ügyben mellékes. Viszont vezérigazgató urat, saját szavai szerint, teljesen dekoncentrált a különös apasági kereset, amely egy héttel ezelőtt teljesen váratlanul merült fel a horizonton.

JÁNOS Tényleg. Nyolc év múlva szokatlan.

VEKERDY Abszolút szokatlan.

KERECSÉN Magától értetődik, hogy vezérigazgató urunk teljes felháborodással utasította vissza ezt az alaptalan apasági keresetet...

JÁNOS A feleségem azt mondja, hogy alapja van.

VEKERDY Én semmi esetre sem emlékszem rá, hogy...

JÁNOS Azt mindjárt gondoltam...

KERECSÉN De ez a kereset az ön üzemi működését olyan színben tünteti föl, mintha... s azért vezérigazgató úr a megoldásnak azt a módját választotta, amely, szociális érzése szerint, teljesen megfelel a fölvetett probléma megoldásának. Örökbe fogadja a kérdéses kislányt s az önök szorult anyagi helyzetén megfelelő egyösszegű juttatással segíteni fog.

JÁNOS Nem akarom az ön előadását félbeszakítani, legyen szíves megmondani, ha a mondanivalója végére ért...

VEKERDY Ön megérti, hogy csodálkoztunk?

JÁNOS Mindent megérték, és remélem, mindent el is fogunk intézni.

KERECSÉN Ha ön mindent megért, akkor megérti, hogy ez a különös apasági kereset amely, hogy úgy mondjam, családi kapcsolatot létesít az ellenféllel, ellentétben áll az ön üzemi ténykedésével. Kedves neje ellenben a múlt héten vezérigazgató úr lakásán járt, és kijelentette, hogy a gyermeket nem adja oda. Viszont az ön nyilatkozatát egész héten hiába vártuk a folyamatban levő ügyben, s ön az üzemben folytatta, hogy így fejezzem ki magamat, bujtogató tevékenységét, nagy revíziót vitt keresztül, s végül úgy tett, mintha fölfedezett volna egy körülbelül millió dollárnyi értékű nyersanyagot, amely kétségkívül nyíltan feküdt a gyár pincehelyiségeiben. Vezérigazgató úrban tehát annak a véleménynek kellett kialakulnia, hogy ön e nyilvános cselekedeteivel csupán magánkövetelése hatékonyságát akarta emelni. Ön, úgy látjuk, nem éri be a százdolláros juttatással, melyet vezérigazgató urunk felajánlott.

JÁNOS Valóban nem.

KERECSÉN Ön többet kíván? Mennyit?

JÁNOS (*elneveti magát*) Semennyit.

VEKERDY Hogyhogy kérem?

JÁNOS Önök, mint a vizsgálat kiderítette, végigvesztegették az egész üzemet. Kisösszegű dollárajándékokkal a vezető embereket levették a lábukról. Ezt a gyár munkásai tudták, de már csak maguk között beszéltek róla, mert a megelőző üzemi bizottságnak hiába jelentették. Tehát, hogy tiszta vizet öntsünk a pohárba, engem nem lehet megvesztegetni, és én nem akartam a vezérigazgató urat megszarolni.

KERECSÉN Bocsánat, a nyolc év múlva elindított gyerektartási kereset...

JÁNOS Valóban csúnya dolog. Van olyan csúnya, mint a tény, amelynek reparálására indították. De nekem nem volt tudomásom róla. Az ügy még távollétemben került egy zsaroló ügyvédhez...

KERECSÉN És kegyed nem tudott róla?

JÁNOS Sajnos nem, mert azonnal beszüntettem volna. Én nem akarok semminő összefüggésbe kerülni a vezérigazgató úrral. A kislány az én kislányom...

VEKERDY Ön elismeri, hogy nem én vagyok az apja.

JÁNOS Én elismerem, hogy ön az apja, de nem vagyok hajlandó a kislányt abba a környezetbe kiadni.

KERECSÉN Belátja, hogy mi erre nem gondolhattunk.

JÁNOS Lehet, de ez engem nem érdekel. Én a kislányt szeretem, és annak a másik környezetnek kevés jövőt jósolok. Én nem gondolom, hogy a kislánynak ott

jobban fog menni a sora, hogy ott tejben-vajban fogják fürösztetni.

VEKERDY Miért kérem? ön nem tart bennünket szociálisan gondolkodó embereknek?

JÁNOS Nem. És emigráns-jelölteknek tartom önöket. Mert a tejet, a vaját és az autót mi el fogjuk venni attól a másik környezettől. A kislány tehát, a mi nagy szegénységünkben is, minálunk jobb helyen van. Sem száz, sem ezer dollárért nem adjuk örökbe.

VEKERDY Ez teljesen... teljesen önöktől függ. És ami az alumíniumot illeti...

JÁNOS Azt más helyen fogják számon kérni.

VEKERDY Ki fog derülni a félreértés...

JÁNOS Ki fog derülni, hogy önök nem óhajtottak teljes erővel termelni a demokrácia számára. Százötven munkást elbocsátottak és még kétszázat most akartak elbocsátani.

VEKERDY Szemét pénzt kaptunk. Elpazaltuk volna a nyersanyagunkat.

JÁNOS A szemét pénz csak a munkás számára volt szemét. A nagy célhiteleket önök az államtól fölvtették, és dollárra és aranyra váltották be.

VEKERDY Bocsánat, ez a vádaskodás már túlmegy minden határon...

JÁNOS Önök is túlmentek rajta. A nyersanyagot el akarták adni, és újabb államhitelekkel vissza akarták vásárolni. Biztosíthatom az urakat, hogy ez így nem fog tovább menni...

VEKERDY Mit akar ön?

JÁNOS Azt akarom, hogy az üzemet vegyék ki az önök kezéből és államosítsák.

KERECSÉN Ön téved, Samoda úr, Magyarországon még magán- tulajdon van. És még lesz is sokáig.

JÁNOS Nem olyan soká, mint az urak gondolják. *(Fölkel.)* Nagyon örültem, hogy az urak a lakásomon megtiszteltek.

LENCSINÉ *(berohan)* Méltóságos uram, méltóságos uram, bocsánat, hogy zavarom. Az ügyvéd úréknál mondták, hogy ide tetszett jönni.

VEKERDY Ön kicsoda?

LENCSINÉ Én az új házvezetőnő vagyok... Méltóságod még nem ismer, még nem volt személyesen szerencsém.

VEKERDY De mért liheg? Miért szaladt ennyire? Már éppen haza készültünk...

LENCSINÉ *(félrevonja Vekerdyt)* A méltóságos asszony izeni, ne tessék hazajönni. A gazdasági rendőrség tart nálunk házkutatást. A dollárokat meg az aranyat már megtalálták.

VEKERDY *(Kerecsenhez)* Doktor úr, azonnal haza kell mennünk, hogy egy túlkapást megakadályozzunk. Kerecsen Nem tudom, nem volna-e jobb...

VEKERDY Én hazasietek, ön azonnal telefonál Nagy Ferencnek, az otthoni telefonszáma...

KERECSÉN Tudom, de attól félek, hogy szombaton a birtokára ment ki. *(Ki akar menni, a gazdasági rendőrség két tisztje nem engedi.)*

G.R.-TISZT Bocsánat, uraim, a szakácsné nyomán jöttünk ide.

LENCSINÉ Nem vagyok szakácsné... házvezetőnő vagyok...

G.R.-TISZT Lelkem, az már mindegy. A maga nyomán jöttünk ide. *(Fényképet néz.)* Vekerdy úr, ugyebár? Fölszólítjuk, hogy kövessen bennünket. *(Kerecsenhez.)* És ön?

KERECSÉN Én kérem, úgyszólván... csak látogatóban vagyok itt.

G.R.-TISZT *(kicsit szigorúbban)* Ki ön?

KERECSÉN Dr. Kerecsen...

G.R.-TISZT Vekerdy úr ügyvédje? ön is velünk jön. Kedves Samoda elvtárs, ne haragudjon, nem hittük, hogy az ön lakásáról fogjuk elvinni az igazgató urat. De ha már itt vagyunk, átadjuk a Gazdasági Főtanács ideiglenes rendelkezését... Jó estét kívánunk... *(Kiviszik a két urat.)*

JÁNOS *(olvassa az írást)*... Ideiglenes igazgatóvá... hhh... *(Az ajtóhoz fut.)* Julcsám, Juliskám gyere ki, elvitték már a veszedelmet.

MÁRTA *(hosszú, fehér hálóingben)* Apukám, anyu azt mondta, hogy énértem jöttek.

JÁNOS Nem, királykisasszony. Őértük jöttek.

PISTA *(hálóingben, felugrik egy székre)* Hurrá! Éljen apuka, aki legyőzi a tőkéseket!

Függöny

Utószó

A *Régi meg új*, Gábor Andor három felvonásos színműve, színpadra sohasem került, nyomtatásban sem látott napvilágot. Jelen kiadás az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tárában levő gépelt példány alapján készült, egy aukciós vásárlás révén lett a könyvtár tulajdona.

Gábor Andor ezt a kiadatlan művét 1946-ban írta. A darab az új forint, ahogyan a szereplők emlegetik, a „stabil” megszületése előtt kezdődik, és az orosz hadifogságból hazatért kommunista munkás, Samada János ideiglenes gyárigazgatóvá való kinevezésével ér véget. A korszak hiteles képe legmeggyőzőbben a kitűnően megrajzolt mellékszereplők, a szomszédasszony, Kiliánné, Csicsinkó Lajos, öreg szociáldemokrata munkás szavaiból bontakozik ki. Az inflációs nyomorúságban élő emberek nem fukarkodnak a demokráciát csepülő megjegyzésekkel, és nemigen bíznak a szebb jövőben, amelynek megszállott hirdetője Samada János, aki csak a harmadik felvonásban értesül arról, hogy lányát, Mártikat nem ő, hanem gyári ellenfele, Vekerdy Aurél gyártulajdonos nemzette, miközben belőle kapcsolatai nevét akarták kiverni a detektívek. Feleségét mégsem kergeti el, ahogyan az asszony gondolta, valljuk be, jóval nyilvánvalóbban, mint ahogyan a férj viselkedik a három felvonáson át titokban maradt ügy kipattanása után.

A *Régi meg új* a remény színműve, de ne feledjük, hogy ennek a reménynek az igazát a mű megírásakor a korabeli néző se tagadta volna a művet színpadon látva, és a hálóingben egy székre ugró Pista gyerek kiáltását: „Hurrá! Éljen apuka, aki legyőzi a tőkéseket!” nem mosolyognivaló gyerekségnek érezte volna, hanem a Horthy-rendszer, a Szálasi-téboly és a második világháború borzalmai után született remény üzenetének.

A Gábor Andor írói Jutalomdíj örömmel publikálja a Z-könyvek sorozatban, amelyben nemrég Gábor Andor válogatott versei is megjelentek, ezt a kiadatlan, méltatlanul elfelejtett színművet, a megírása után hatvanhat évvel.

Simor András

HM 29.294

Régi meg új

Számú 3 felvonásban

Írta: Gábor Andor

Szereplők

Samoda János, mészáros

Juliska, a felesége,

Pista

Márta } gyermekek,

Csicsintó Lajos, mészáros,

Kiliáné, munkásszony

Vekerdy Aurél, gyártályos,

Vekerdyné, felesége,

Özv. Borotáné, nagynéniük,

Lencséné, háziasszony

1. G. R. = tiszat

2. G. R. = tiszat

Mimi; szobalány

Dr. Rákai, orvos

Dr. Harami, ügyvéd

Dr. Keresztes, ügyvéd

- 13 -

- Csicsinkó /Kapitánynak/: Ha az ügyvéd ur nyugtát ad róla, akkor kiadhatod a Klein Piroslak bundáját... /El, Rónkival és a gyerekekkel./
- Harósi: Hát Kapitányné, maga azt mondta, hogy semmi se sincs, nem adhat előlegot erre a gyerektartási ügyre? Pedig a holtánnyilváníttás még pénzbe is került.
- Kapitányné: Nincs nekem, kérem, semmi. Az uram ünneplő ruháját már eladtam, mikor egyszer szombaton nem kaptuk meg a fizetésünket.
- Harósi: Ha tessék, demokrácia! Azelőtt is előfordult, hogy szombaton a munkás nem kapta meg a bérért?
- Kapitányné: Nem. De akkor a gyáraknak volt pénzüik.
- Harósi: És most nincs?
- Kapitányné: Azt mondják. Még az úr is azt mondja.
- Harósi: Hát ez a maguk dolga. A mélyen tisztelt munkáscsapat. Ha azonban van egy bundája azoktól a Kleinéktől, akkor azt elfogadnám előlegbe.
- Kapitányné: Azt nem adhatom, ügyvéd ur.
- Harósi: Mért ne adhatná, ha egyszer ittvan magánál? Ha jönnek érte, azt mondja, elvitték az oroszok. Ha bepörlik, megvédem. Megvédtem én a Kiliánékat is.
- Kapitányné: A bundát nem adhatom. Nem az enyém. Én tisztességes asszony vagyok.
- Harósi: Hehe. Magának, lelken, furcsa fogalmai vannak a tisztességről. Az egyik oldalon gyerektartási pör az igazgató ellen. Tisztességi alapon. A másik oldalon nem adhatja ide a bundát, mert nem a magáé. Nem mondhatja be az oroszokat?
- Kapitányné: Nem. Mert nem igaz. Az oroszok, mikor itt voltak, kenyeret adtak a gyerekeimnek. A pincéből bujtunk ki, egy falatunk se volt. Adtak.
- Harósi: Hát ha adtak, keressen magának egy másik ügyvédet, aki a gyerektartási pört vigye.

az urakat, hogy az így nem fog tovább menni...

Vekerdy: Mit akar Ön?

Kapitány: Azt akarom, hogy az üzemet vegyék ki az Önök kezéből és államosítsák.

Kerecsen: Ön téved, Kapitány ur, Magyarországon még magántulajdon van. És még lesz is sokáig.

Kapitány: Nem olyan soká, mint az urak gondolják. /Fölkel/: Nagyon örültem, hogy az urak a lakásomon megismerkedtek.

Lencséné /Berohan/: Méltóságos uram, méltóságos uram, bocsánat, hogy zavaram. Az ügyvéd uréknál mondták, hogy ide tetszett jönni.

Vekerdy: Ön kicsoda?

Lencséné: Én az új házvezetőnő vagyok... Méltóságod még nem ismer, még nem volt személyesen szerencsém.

Vekerdy: De mért libeg? Miért szaladt ennyire? Már éppen hazakészültünk...

Lencséné /Félrevonja Vekerdyt/: A méltóságos asszony iszeni, ne tessék hazajönni. A gazdasági rendőrség tart nálunk háskutatást. A dollárokat meg az aranyat már megtalálták.

Vekerdy /Kerecsenhez/: Doktor ur, asonnal haza kell mennünk, hogy egy tulkapást megakadályozzunk.

Kerecsen: Nem tudom, nem volna-e jobb...

Vekerdy: Én hazasietek. Ön asonnal telefonál Nagy Ferencnek, az ott-honi telefonjára...

Kerecsen: Tudom, de attól félek, hogy szombaton a birtokúra ment ki. /Ki akar menni, a gazdasági rendőrség két tisztje nem engedi..

G.R.-tiszt: Bocsánat, uraim, a szakácsné nyomán jöttünk ide.

Lencséné: Nem vagyok szakácsné... házvezetőnő vagyok...

G.R.-tiszt: Lelkes, az már mindegy. A maga nyomán jöttünk ide. /Pánykét néz/: Vekerdy ur, ugy-e bár? Főszólítjuk, hogy kövessen bennünket. /Kerecsenhez/: És Ön?

Kerecsen: Én kérem, ugyssólván... csak látogatóban vagyok itt.

ISBN 978-963-89356-2-8

ISSN 1216-18-61

Felelős kiadó Simor András

Felelős szerkesztő Tabák András

2012 Vasas-Köz Kft. nyomda

Felelős vezető Badó Géza

